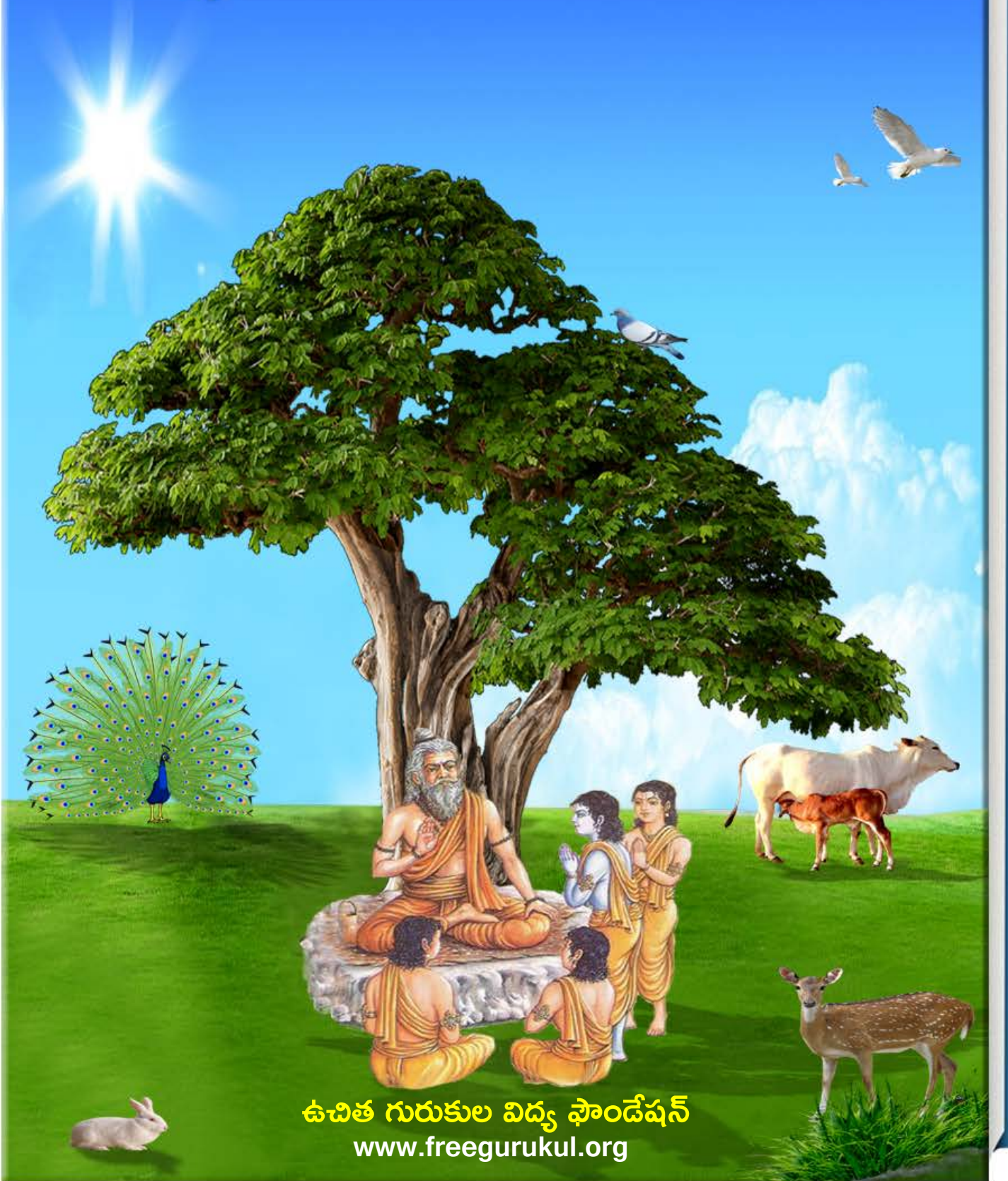

వేదములు

పాణిగ్రహణము-వివాహ మంత్రార్థము

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు మైత్రన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

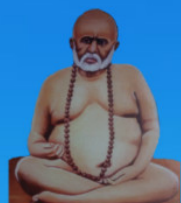

గురు విరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

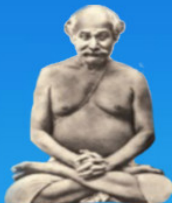

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు చైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమాణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

పాణిగ్రహణము

—వివాహమంత్రార్థము—

ర చ య త

శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి

చిన్న మనవి

జియూలా రా!

దేశకాలపరిస్థితులనుబట్టి ప్రతివిషయమునను సంస్కరణము పరుగులమీద జరుగుచున్నది. పూర్వాపరస్థితు లెఱిగి చేసినసంస్కరణము లోకహితము. ప్రపంచమున కాథారమైన స్త్రీపురుషసంబంధము ప్రేమమూలకము ప్రేమయే ప్రపంచమును చడిపించుచున్నది. పరస్పరమును ప్రేమసాత్రిమగు దాంపత్యమును, తత్పుణమును ధ్రువముగా నుండునట్లు చేయుటకై ప్రతిదేశమునను ప్రతిమతమునను కొన్ని కట్టుబాట్లు చేసికొనుట సహజము. ఆకట్టుబాట్లే వివాహవిధులగును. మనపూర్వులు వారి యాచరణలో చున్న పద్ధతులను ముత్రములలోను సూత్రములలోను నిబంధించిరి. అవి తెలిసికొనుటకు గావలసిన విద్యా సంస్కారము మనదేశమున దగ్గిపోయినది. పైపెచ్చు, పరదేశస్థులపద్ధతులను వినుటయును, కనుటయును హెచ్చయినది. ఆసంస్కారమునుబట్టి పెద్దలకును, పిన్నలకును కూడఁ గొన్ని వ్యతిరేకభావములు గలుగుచున్నవి. మనపద్ధతులను తెలిసికొనఁదలచినవారికి సాధనములు గానరావు. ఆలోచమును వీర్చుటకై కొంత యత్నముచేయవలయు ననెడి యభిలాష యుండెను గాని అది సాగలేదు.

ప్రకృతము నాకుమారునివివాహము కొలఁదిదినములలో నుండఁగా వివాహమంత్రములలోని ముఖ్యవిషయములు వినుటకుఁ దనకుఁ గూతూహలము గల దని యాతఁ డనఁగ సంతోషించి ముఖ్యవిషయములను దెలిపితిని. వివాహము చేసి కొనఁదలఁచినవారిలోను వివాహముచేసికొనినవారిలోను గూడఁ గొందఱు కట్టికుతూహల ముండునుగాన నట్టివారి కుపయోగించుటకై పాణిగ్రహణమునువేరితో వివాహమంత్రార్థమును రచించితిని. అతని వివాహవహోత్సవమునాఁటకే యిది ప్రకటింపవలయు నని తలఁచి త్రిరాత్రదీక్షతో రచించి ముద్రింపించితిని. ఇందు విడువఁబడినభాగములు దీనికిఁ బరిశిష్టముగా ముందు ముందు ప్రకటింప దలంపు గలదు. గుణదోషవిచారణమును, ఉపయోగానుపయోగనిర్ణయమును పాఠకాధీనములు.

రెండుమూఁడు దినములలో నిది ముద్రించుట కేర్పాటుగావించిన భాషోద్ధారక శ్రీ వావిళ్ల వెంకటేశ్వరశాస్త్రిలవారికిని వారిసిబ్బందీవారికిని నాకృతజ్ఞతలు తెలుపుదును.

శ్రీ పాదభవనము,
క్రిస్టికను, చన్నపురి
20-12-39

ఇట్లు
విధేయుఁడు,
శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి

శ్రీః పాణిగ్రహణము.

పాణిగ్రహణ మనఁగా చేయి పట్టుకొనుట. వివాహము నందు వరుఁడు వధువును చేయిపట్టుకొని యగ్ని సమీపమునకుఁ దీసికొనిపోయి యచట సప్తపదములు నడిపించి సఖ్యమును స్థిర పఱచుకొనును. వివాహమున కంతకును సప్తపది ముఖ్యము. దానికి సాధనమగు పాణిగ్రహణము ముఖ్యతరము గావున వివాహమునకుఁ బాణిగ్రహణ మను పేరు ప్రసిద్ధ మయినది.

ఆపాణిగ్రహణమునందు జరుగు ప్రక్రియను సంగ్రహముగాఁ దెలుపుచు నడుమనడుమ ముఖ్యమంత్రములకుఁ దాత్పర్యముఁ దెలుపఁదలచితిని.

వరలక్షణము.

పాణిగ్రహణము చేసికొనఁదలఁచినవానికి వరుఁడని పేరు. వివాహమున గ్రహింపఁబడు కన్యకకు వధువని పేరు.

వరలక్షణము:—వరునిలక్షణములను కొన్నిటిని జెప్పి చిట్టచివర “బంధుశీలలక్షణసంపన్న శ్శుభ్రతవా నరోగశ్చ” అని యాపస్తంబుఁడు చెప్పెను. అనఁగా బంధువులుగలవాఁడును, మంచిగుణములుగలవాఁడును, సామూద్రికశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన శుభలక్షణములుగలవాఁడును, వేదవేదాంగములు చదివినవాఁ

డును, అపస్తారకుష్ఠాద్యసాధ్యరోగములు లేనివాడును గావలయును.

కన్యాలక్షణము.

సూత్రకారులు కన్యాలక్షణము లనేకములు చెప్పి “బంధుశీలలక్షణసంపన్నా మరోగా ముపయచ్ఛేత” బంధువులు గలదియు మంచిగుణములును శుభలక్షణములును గలదియు దుస్సాధరోగములు లేనిదియు నగు కన్యకను పెండ్లాడవలెను అనియు, “యస్యాం మసశ్చక్షుషో ర్నిబంధః.” వరునకు ఏకన్యక యందు మసస్సునకును కంటికిని ఆసక్తి (తగులము) గలుగునో అట్టి కన్యకయే వానికి వివాహముచేసికొనఁ దగినది అనియు ప్రధానలక్షణములనుఁ జెప్పిరి తనమనస్సునకును కంటికిని నచ్చుటయే ముఖ్యలక్షణము.

వేదవేదాంగములు పూర్తిగా నభ్యసించి స్వశక్త్యాజ్ఞిత ధనముతో గురువు కోరిన దక్షిణ నిచ్చి సంతృప్తిపఱచి గురువు ననుజ్ఞఁ బొంది స్నాతకవ్రత మాచరింపవలయును బ్రహ్మచర్య వ్రతలోపప్రాయశ్చిత్తము చేసికొని, దర్పణదర్శనమును దండ ధారణము, ఛత్రధారణము పరిమళద్రవ్యగ్రహణము తురము, మొదలగునవి స్నాతకవ్రతమందు మంత్రపూర్వకముగా గ్రహించును. అవి గ్రహించి తన మిత్రునితోఁ దనయాహులు తనశక్తి సందర్భములను తెలిపి భావి జీవితమున నవివాహితుడై సన్యాసాదిధర్మము లవలంబించుటయో వివాహముచేసికొని గృహస్థ

ధర్మ మవలంబించుటయో నిశ్చయించు కొనవలెను. ఛత్రాది ధారణముచేసి కాశ్యాది దేశయాత్రకుఁ బోవుచు మార్గమధ్య మునఁ బలుకరించినవానితో నిట్లనును.

“చరిత్రప్రహార్యోఽహం కృత నేను బ్రహ్మచర్యవ్రత మాచ వ్రతచతుష్టయః, కాశీయాత్రాం రించి వేదవ్రతములుచేసినవాడను గమిష్యామి అనుజ్ఞాం చేపి మే కాశీయాత్రకుఁ బోవుచున్నాను. శుభామ్.” నా కనుజ్జయిస్తును.

ఆతఁడు తిరిగి యిట్లనును.

“సాలంకారాం మమసతాం ఓద్విజౌఁడా! అలంకారసహిత కన్యాం దాస్యామి తేఽవిజ, యగు నాకన్యను నీకిచ్చెదను. దీనిని పాణిం గృహీత్వా సాన్నిధ్యం బెండ్లాడి అగ్నిహోత్రసహితుఁ గచ్ఛస్వాగచ్ఛ మద్గృహమ్.” డవై వెడలుము. నాయంటికి రమ్ము.

ఇదే వెండ్లికొడుకు కాశీయాత్ర గాఁ బరిణమించినది. ఇది సూత్ర కారుఁడు చెప్పిన కన్యాలరణాదిప్రక్రియకు విరుద్ధముగాఁ గనఁబడుచున్నది కాని మంత్రసంస్కారసహితమగు కన్యాలరణము వ్యర్థముకాకుండఁగ కన్యదాత యభిప్రాయము ముందే తెలిసికొనఁ దగునుగాన నిందు కన్యాలరణప్రక్రియకు విరోధములేదని కొందఱు సమర్థింతురు. వరుడే తనమిత్రులను బంపి యొకకన్యకను తననిమిత్తము వరించి రం డని పంపునుగాని కన్య దాత నాకన్యకను నీకిచ్చెదను రమ్మునుట యాపస్తంబముపిసమ్మతముకాదు. కన్యాపిత వరాన్వేషణముచేయుట యాచారము

లోనికి వచ్చినతర్వాత వైరీతి యేర్పడి యుండును. అదే ఆచార మైనది స్నాతక ప్రతానంతరము గృహస్థధర్మ మవలంబింపఁగోరు వాఁడు వరుఁడు.

వరుఁడు పాణిగ్రహణాఖ్యమగుకర్త నాచరింపఁదలంచి నిర్విఘ్న పరిసమాప్తికై గణపతిపూజయు, శుద్ధ్యర్థమును వృద్ధ్యర్థమును అభ్యుదయార్థమును మహాజనులతో స్వస్తిప్రణామ వాచనము చేసికొనవలెను.

కన్యావరణము.

“సుహృద స్సమవేతాన్ మంత్ర తనకు మిత్రులును, తననుగుఱించి పతో వరాన్ స్రహిణు సమానాసక్తిగలవారును మంత్రవం యాత్.”

తులును అనఁగా వేదవేత్తలు అని గాని ఆలోచనగలవారు అనిగాని చెప్పవచ్చును. అట్టి వారిని నలుగు రను పంపవలయును.

వారితో ఇట్లు చెప్పవలెను—

“మదర్థం కన్యాం పృణీధ్వమ్.” నానిమిత్తము కన్యను వరింపుఁడు.

“తా నాదితో ద్వాభ్యా మభిమం వారిని (మంత్రప్రశ్నమున మొదట నున్న రెండు మంత్రములతోను) నభిమంత్రింపవలెను. అభిమంత్రించుట యన నభిముఖముగా నుండి మంత్రములు పఠించుట.

“ప్రస్తుత్తా ధియసానస్య సక్ష
ణి వరేభిర్వరాగ్ం అభిషప్రసీ
దత, అస్తాక మింద్ర ఉభయం
జుజోషతి య తస్మయ్య స్యాం
ధసో ఋబోధతి, అన్యక్షరా
ఋజవ స్సంతు పంథా యేభి
స్సఖాయో యంతి నో వరే
యం, సమర్థమా సంధగో నో
సిసీయా త్సంజాస్పత్యగ్ం సు
యమ మస్తు దేవాః.”

మిత్రులారా! బాగుగాను వడి
గాను ప్రయాణముచేయఁగల మీ
రు నేను తలఁచినక్షణముననే శ్రేష్ఠ
మగుమార్గముల వరింపఁదగిన కన్యా
వంతునిగుఱించి వెడలుఁడు. నాకును
కన్యకకును సంయోగము గలుగుట
ఇంద్రునకును సమ్యతమే. వధూవరు
లిద్దఱును గలసినయెడల యాగ
మున సోమరసాత్మకమగు నన్న
మును దనకు ఇచ్చెద రని యాతఁ
డెఱుఁగును. కావున మీకు ఇం
దుఁడును సహాయుఁ డగును.

నామిత్రులు కన్యావంతుని గృహ
మున కేమార్గములఁ బ్రయాణము
చేయుదురో ఆమార్గములు ముళ్లు,
రాళ్లును లేనివియై ఋజువులుగా
నుండుఁగాక. ఓ దేవతలారా! మా
(భావి) దాంపత్యము సుసంబద్ధ
మగుఁగాక.

కన్యాదాత కుమారి కాయుష్యాభివృద్ధికై గౌరీ-కంకణ
పూజచేసి కన్యక యెడమచేతికి రత్నబంధనము కట్టును. అప్పుడు.

కన్యను ధాన్యపుమూటమీఁదనో బియ్యపుదట్టలోనో కూర్చుండిబెట్టెదరు. అది ధనధార్యాదిసమృద్ధిని సూచించును. దీనికి ఆచారమే ప్రమాణము.

“తే కన్యాదాతారం గత్వా వారు కన్యాదాతయొద్దకుఁబోయి బ్రువతే.” చెప్పుదురు.

వరప్రసరగోత్రములు చెప్పి వరుని తండ్రి తాత ముత్తా తలపేర్లు తెలుపుచు కన్యను కోరవలెను. దానికి దృష్టాంతముగా నిది గ్రహింతము.

వైశ్వామిత్ర, అఘమర్షణ, కాశిక త్రయూర్షేయప్రవరాన్విత కాశికసగోత్రస్య లక్ష్మీపతిసోమయాజిశర్వణో నప్తే, వైశ్వామిత్ర...గోత్రస్య మందేశ్వరశాస్త్రిశర్వణః పౌత్రాయ, వైశ్వామిత్ర.....గోత్రస్య లక్ష్మీపతిశాస్త్రిశర్వణః పుత్రాయ, వైశ్వామిత్ర ... కాశికగోత్రోద్భవాయ మందేశ్వరశాస్త్రిశర్వణే వరాయ

అట్లే కన్యాప్రవరయు గోత్రమును తండ్రి, తాత, ముత్తాతలపేర్లును దెలుపవలెను.

ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ త్రయూర్షేయప్రవరాన్విత భారద్వాజసగోత్రస్య లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిశర్వణో నప్తీం, ఆంగీరస.....గోత్రస్య వీరేశ్వరశాస్త్రిశర్వణః పౌత్రీం, ఆంగీరస.....గోత్రస్య లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిశర్వణః పుత్రీం, భారద్వాజసగోత్రోద్భవాం భానుమతీ నామ్నాం కన్యాం

“ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థం వృణీ ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థము వరిం
మహే.” తుము.

“వృణీధ్వం దాస్యామితి ప్రతి వరింపుడు ఇచ్చెదను అని కన్యా
బ్రూయాత్.” ఏవంత్రిః వంతుడు ప్రతివచనము చెప్పవ
లెను. ఇట్లు ముమ్మాలు జరుప
వలెను.

“కృతార్థా వయ మితి వర మా మేము కృతార్థులమైతి మని వారు
పేడయ్యెను.” వరునితోఁ జెప్పుదురు.

తర్వాత వరుడు

“ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థంస్త్రియ ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థము స్త్రీని
ముద్వహే.” వివాహముచేసికొనెదను.

అని సంకల్పముచేసి వివాహాంగమగు ద్వితీయయజ్ఞోప
వీతమును ధరించును.

కన్యాదాత ప్రాణాయామముచేసి

“లక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థం సా లక్ష్మీనారాయణప్రీతికై సాలం
లంకృతకన్యాదానం కరిష్యే.” కృతకన్యాదానము చేయుదును.

అని సంకల్పముచేసి మహాసంకల్పము చెప్పి వరుని పూజించి
శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్వరూపునిగా వరుని భావించి ఆననము ఇచ్చి
పాద్యమిచ్చి కాళ్లు కడిగి

“సమోస్త్యనంతాయ సహస్రమూర్తయే
 సహస్రపాదాక్షిశిరోదుబాహవే
 సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే
 సహస్రకోటియగధారిణే నమః.” అని

గంధాలంకారాక్షతాదు లిచ్చి పూజ పూర్తిగావించును.
 “కన్యాం కనకసంపన్నాం బంగారముతోఁ గూడినదియును
 కనకాభరణై ర్యుతాం, బంగారపువగలు గలదియు అగు
 దాస్యామి విష్ణుపే తుభ్యం కన్యను ధర్మకామార్థసిద్ధికై విష్ణు
 ధర్మకామార్థసిద్ధయే.” స్వరూపుడవగు నీ కిచ్చెదను.

“బ్రహ్మలోకజిగీషయా” అని చివరపాదమునఁ గొందఱు
 పఠింతురు.

అని కన్యాప్రవర చెప్పి—నస్త్రియు, పౌత్రి, పుత్రియు,
 నామ్ని అగుకన్యకను—నప్తయు—పౌత్తుడును—పుత్తుడును—అను
 పేరుగలవరుడవగు నీకు “తుభ్యం ప్రజాసహత్వకర్తృభ్యః ప్రతి
 పాదయా మీతి కన్యా ముదకపూర్వకం దద్యాత్” సంతతికొఱ
 కును లొకక కార్యములందు సహవాసముగా నుండుటకును కర్తా
 చరణకొఱకును ఈకన్యకను ఇచ్చుచున్నాను. అని కన్యకను ఉదక
 పూర్వకముగా దాసము చేయవలెను.

వరుడు ‘స్వస్తీతి ప్రతివచనం’ స్వస్తీ యని ప్రతివచనము
 (అంగీకారసూచకముగా) చెప్పవలెను.

“కన్యాదానసాధ్యుణ్యార్థం దక్షిణాం తుభ్య మహం సం
 ప్రదదే న మమ” అని దాత కన్యాదానదక్షిణ నిచ్చును.

దాత వరునితో “ధర్తార్థకామేషు త్వ యైషా నాతిచరితవ్యా” ధర్తమందును అర్థమందును కామమందును నీవు దీని నుల్లంఘించి చరింపరాదు. అనఁగా, వరుఁడు ‘నాతిచరామి’ ధర్తార్థకామములందు ఈవధువును నుల్లంఘించి చరింపను అని ప్రతివచనము చెప్పను. ఇదియే వరుఁడు కన్యాదాత కిచ్చు వాగ్దానము. వరుఁడు వివాహ వేదికయందు అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనముచేయును.

మధుపర్కము.

మధుపర్క మనఁగా మధువు (తేనె)తోఁ గలిపినది. అని అర్థము. అతిథి, ఋత్విక్కు, రాజు, శ్వశురుఁడు, వరుఁడు, అపచితుఁడు (వరుని గురువు తండ్రి మొదలగువారు) వచ్చి నపుడు తేనె, పెరుగు కలిపి భక్షించుట కీయవలయును. కొందఱు తేనె, పెరుగు, నెయ్యి మూఁడును కలుపవలయు ననిరి. కొందఱు పై మూటితోను థానలు (వేపుడుబియ్యము లేక బొరుగులు) సక్తువు (వేలాలపిండి) కూడఁ గలిపి యయిదుద్రవ్యములు కలసిన పదార్థమును ఈయవలయు ననిరి.

ఆమధుపర్కమిచ్చునపుడు పూర్వయుగములందు గోవును (ఆవును) ఇచ్చెడివారు. దానిని హింసించి దానివపను దీసి వెచ్చ చేసి ఆజ్యముతోఁ గలిపి హోమము చేసెడివారు. కలియుగమందు గవాలంభము నిషిద్ధముగాన ఉత్సర్జనమును (ఆగోవును గడ్డితిని నీళ్లు త్రాగి స్వేచ్ఛగా బ్రతుకుఁగాక యని విడిచివెట్టుటను) అవలంబించిరి. ఆలంభనపక్షమున వపాహోమమును ఉత్స

ర్జనపక్షమున మంత్రజపమును సూత్రమున విహితము లయ్యెను. ఇదియే గోమధుపర్కము.

వివాహమునందు వరుని అతిథిని పూజించునట్లు పూజింప వలెనుగాన మధుపర్క మిచ్చెదరు. దానివిధానము:—వరుని సమీపమునకు వధువును తీసికొనివచ్చి కూర్చుండఁబెట్టుదురు. వరుఁడు వధువును మంత్రసంస్కారపూర్వకముగా సుముహూర్తమునఁ జూడవలెను గావున వధూవరులకు నడుమఁ దెర అడ్డుగాఁ బెట్టుదురు. కన్యాదాత కుమారియాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థమై వరుని మధుపర్కద్రవ్యముతోఁ బూజించెద నని సంకల్పము చేసి మంత్రసహితముగా వరునికి కూర్చుండుటకు కూర్చుమును పాదప్రక్షాళనమునకు పాద్యమును ఇచ్చి వరుని కాళ్లకడిగి మట్టి పాత్రతో అర్ఘ్యమును ఇచ్చి ఆసందర్భమున వస్త్రములు గోవులు మొదలగునవి శక్తివంచన లేకుండఁగ నిచ్చి వరుని నలంకరింపవలెను. మంత్రము నుచ్చరించి దాతపేరు పదిమందికి తెలియునట్లు చెప్పి వస్త్రద్వయము వరున కీయవలెను. అదే వస్త్రములను చదివించుట. అవే మధుపర్కములు. మధుపర్క పూజాసమయమున నిచ్చిన వస్త్రములుగాన ఆవస్త్రములకును మధుపర్కము లను వ్యవహారము గలిగినది.

తర్వాత పెరుగును తేనెయు కలిపి కంచుపాత్రలో నుంచి దానిపైని కొంచెము పెద్దదైన కంచుపాత్ర మూతపెట్టి కూర్చులతో పరిగ్రహించి “మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః” అని మువ్వాటు “మధుపర్కః” అని యుచ్చరింపవలెను.

అమధుపర్కమును మంత్రములతో నభిమంత్రించి వరుడు ప్రాశనచేయబోవును గాన “అమృతోపస్తరణ మసి” అమృత పదార్థమగు మధుపర్కమునకు నీవు క్రిందిపాత్రవంటిదానవు అని కొంచెము నీరుత్రాగి మధుపర్కద్రవ్యము ప్రాశింపవలెను.

మధుపర్క ప్రాశనమంత్రము:—

“య స్తథనో మధవ్యం పరమ మధుసంబంధమైన యీయన్నము మన్నాద్యం వీర్యమ్, తేనాహం భక్షించుట అనగా తేనె త్రాగుట మధునో మధవ్యేన పరమేణా వీర్యకరమైనది. ఈ వీర్యముచేత న్నద్యేన వీర్యేణ పరమో నేనును పరముడను అన్నాదుఁ న్నాదో మధవ్యో సాని.” డను వీర్యవంతుడను అగుదును.

అని యొకమాటు మంత్రముతోను రెండుమాల్లు మంత్ర రహితముగాను భక్షించి “అమృతాపిథాన మసి” ఓడదకమా నీవు అమృతపదార్థమునకు పయికప్పువంటిదాన వని కొంచెము జలమును త్రావి, హస్తప్రక్షాళనము చేసికొని మిగిలినది తన దయకుఁ బాత్రుడగువాని కియ్యవలెను.

అప్పుడు దాత గోవును (ఇప్పుడు గోష్ఠానమున దర్శనము) వరునికిఁ జూపి “గాః గాః” అని చెప్పును.

ప్రకృతయుగమున ఉత్సర్జనపక్షము అవలంబించిరి గాన దానికి విహితమగు మంత్రము వరుడు పఠించి మంత్రజపానంతరము “ఓమ్ ఉత్సృజత” గోవును విడిచిపెట్టుడు అని గట్టిగాఁ జెప్పవలెను. అప్పుడు కన్యాదాత ఆగోవును విడిచిపెట్టవలయును..

కన్యాదాత వరునితో అన్నము సిద్ధమైనది అని చెప్పగా ఆతఁడు అన్నస్తుతి లెబుపు మంత్రములను పఠించును. దాత పరిచారకులను పిలిచి అన్నము తీసికొనిరం డని చెప్పి వారన్నము తీసికొనినత్తురు వరుఁ డదిచూచును. (అది వరుఁడు భక్షింపవలసి నట్లు విధులున్నను వరుఁడు భక్షించునాచారము ప్రకృతము లేదు) దీనితో మధుసర్కపూజ పూర్ణమైనది. కన్యాదాత వరుని వస్త్రాదులతో యథార్హముగాఁ బూజింపవలెను.

కొందఱు మధుసర్కపూజ అయినతర్వాత కన్యాదానము చేయుదురు. లోకాచారప్రకారము మంగళాష్టకములు పఠింపవలెను.

“తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలం చంద్రబలం తదేవ
విద్యాబలం వైవలం తదేవ లక్ష్మీవతే లేంఘ్రియుగం నమామి.
శ్రీదేవీతనయ శ్చివ స్సఖికరో మిత్ర శృశీ కంపన
స్సర్వే తే మునయో చలాచలదీశ స్సర్వా మృగేంద్రాః ఖగాః
నద్యః పుణ్యసరోవరాణి దితిజా స్తీర్థాని కంజాసన
శ్చేంద్రో వహ్నియమరా నదా జలధయః కుర్వంతు వాం మంగళమ్.”

ఇత్యాది స్తోత్రములను పఠించురు.

సుముహూర్తసమయమున వధూవరులశిరస్సులందు సజీరకగుడము (బెల్లము జీలకఱ్ఱ కలసినముద్ద) పెట్టుదురు. మంగళద్రవ్యములను శిరములందుఁ బెట్టవలయును. మంగళద్రవ్యములలో సర్వసామాన్యముగా లభించునవి బెల్లము, జీలకఱ్ఱ, పసుపును. ఆవికలిపి ముద్దచేసి శిరములపైని ఉంచెదరు. అని

గ్రహింపఁదగియున్నది. దీనికి విధివిధానము దొరకలేదు. ఆచార ప్రాప్తములలో నిది యొకటి

“ఘ్రవంతే రాజా పరుణో వరుణుఁడు, బృహస్పతి, ఇంద్రుఁడు, అగ్ని నీరాష్ట్రమును ధ్రువ
ఘ్రవం దేవో బృహస్పతిః డు, అగ్ని నీరాష్ట్రమును ధ్రువ
ఘ్రవం త ఇంద్రశ్చాగ్నిశ్చ మైనదానినిగాఁ గావించుదు గాక.
రాష్ట్రం ధారయతం ఘ్రవమ్.” వృత్రాసురుని చంపివచ్చిన యిం
..... ద్రునివలె స్థిరముగా రాష్ట్రము
ఇంద్ర ఇవ వృత్రహా తిష్ఠ. పాలింపుము.

నీరాష్ట్రమునకు ధ్రువత్వమును దేవతలు కలిగింతురు గాక
యనుట ముఖ్యము.

‘అయం సుముహూర్త స్సుముహూర్తోఽప్రస్తు’ ఈ
సుముహూర్తము సుముహూర్త మగుఁగాక యని పెద్దలందురు.
అట్టి సుముహూర్తమున వరుఁడు కన్యకను చూచి నేత్రములను
మరలించి యిట్లు జపించును.

“అభ్రాతృష్ణీం పరుణాపతిష్ణీం ఓవరుణ! ఈవధువునకు అభ్రా
బృహస్పతే, ఇంద్రాపతృష్ణీం తృష్ణీ అనఁగా భ్రాతృహింస
లక్ష్యం తా వనైవ సవిత గలుగకుండఁగఁజేయు లక్ష్యని ఇమ్ము.
స్సవ.” ఓబృహస్పతీ! ఈకన్యకు అపతిష్ణీ
అనఁగా పతిహింస గలుగకుండఁగఁ
జేయులక్ష్య నిమ్ము

ఇంద్రా! అపుత్రఘ్ని అనగా
పుత్రమరణము లేకుండఁగఁ జేయు
లక్ష్మి నిమ్ము.

ఓసవితా! పై లక్ష్మలనన్ని టిని నీవు
ఇమ్ము. భ్రాతృపతిపుత్రమరణములు
కలుగకుండఁగఁజేయుము.

సమీక్షణము.

మరల వరుడు కన్యకను సమీక్షింపవలెను. సమీక్షణ
మనఁగా (అవయవశః) ప్రత్యవయవము చూచుట. సమీక్షణసమ
యమున నీమంత్రము పఠించును.

“అఘోరచక్షు రపతి ఘేధి ఓకన్యకా! నీవు సౌమ్యదృష్టిగల
శివా పతిభ్య స్సమనా స్సవ దానవై అపతిఘ్నివి అనఁగా పతిని
ర్ఛాః, జీవసూ ర్దేవకామా సోఽహింసింపనిదానవు కమ్ము. నాకును
నా శం నోభవ ద్వివదే శం నాసోదరులకును సుఖకారకురాల
చతుష్పదే.”

వగుము. మంచి వర్చస్సును మన
స్సును గలదానవయి జీవసంతతిని
బడయుము. దేవతలను యజింప
వలయునని కోరుచుండుము. ప్రశ
స్తవై మాసంబంధమగు ద్విపాత్తు
లకును చతుష్పాత్తులకు సుఖకారకు
రాల వగుము.

తర్వాత నడమఁ బట్టిన తెర తీసివేయుదురు.

ఇది మొదలు వధూవరు లిద్దఱును కలసి సంకల్పము చేయుదురు. దంపతుల మయిన మనకు ఆయుర్వరోచీబలాభి వృద్ధ్యర్థమై “ఆవాభ్యాం కర్తాణి కర్తవ్యాని, ప్రజాశోచిత్వా దయితవ్యాః.” మనచేత కర్త లాచరింపఁబడవలెను, ప్రజలు జనింపఁబడవలయును అని చెప్పుదురు.

“తస్మాభ్రువో రంశరా దర్శేణ వధువు కనుబొమల మధ్యభాగ సమృజ్య ప్రతీవీనం నిరశ్నేత్. మును దర్భతో తుడిచి యాదర్భ పశ్చిమముగాఁ బాఱవేయవలెను.

“ఇద మహం య్యత్త్వయి పతి కన్యకా! పతిఘ్ని (పతిని హింసించునది) యగు ఏలలక్ష్మి నీయందుఁ గలదో ఆయలక్ష్మిని ఇదిగో తుడిచి వేయుచున్నాను. ఈదర్భలను పాఱ వేయుటయే యాదుర్లక్ష్మిని తుడిచి పాఱవేయుట.

కన్యకగాని కన్యకాబంధువులుగాని ఎడఁబాయదుము అనుభయమున ఏడ్చినయెడల ఈక్రింది మంత్రము పఠింపవలెను. “జీవాగ్ం రుదంతి విమయంతే ఓకన్యాబంధుజనులారా! జీవించి అధ్వరే దీర్ఘా మశుప్రసృతిం దీ యున్న కన్యకనుగుఱించి మీ ధియు ర్నరక, వామం పితృభ్యో రేడ్చుచున్నారు. హింసారహిత య ఇదగ్ం సమేరిరే మయః మగుకాలమున మీరు సంతోషింపతిభ్యో జనయః పరివ్వజే.” చుటకు మాఱు ఏడ్చుచున్నారు.

చాల వ్యత్యస్తముగా ప్రవర్తించుచున్నారు. మా భావబంధము దీర్ఘకాలము ఉండునట్లు తలంపుడు.

తల్లిదండ్రులకుఁ గోరఁదగినదియు, పతినగునాకు సుఖకరమైనదియు, ఈవధువునకు ఆలింగనసుఖమునకు సాధనమైనదియు నగు ఈవివాహము మీరే ప్రేరించితిరి గదా. మా భావబంధమును ఆలోచించి సంతోషింపుడు. మీరు రోదనము చేయుకుడు.

ఈపయిది కన్యకకు మంచి వర్చస్సు గలుగుటకై చేసెడు సంస్కారము. ఇందే బండికాడి తీసికొనివచ్చి కన్యకనెత్తిమీఁదికి కాడితోలలు వచ్చునట్లు పెట్టి ఆతోలలలో బంగారముంచి దాని మీఁదనుండి జలమును మంత్రముల నుచ్చరించుచు పోసెదరు. అందలివిషయము లన్నియు క్రమముగాఁ దెలియనగును మంత్రవేత్తలగు బ్రాహ్మణులను కన్యకాస్న పనార్థమగు కన్యకను స్నానముచేయించుట కుపయోగించు) జలమునకై పంపుచు నిట్లు చెప్పవలెను.

“శ్రుక్ష త్కూర మదచం శ్వాప బ్రాహ్మణులారా! ఈవధువును అన్యై బ్రాహ్మణా స్నపనగ్ం స్నానముచేయించుటకై ఉదకము హరంతు, అవీరఘ్నీ రదచం ను తీసికొనిరండు.

ఉదకమందున్న క్రూరత్వము పో
వుఁగాక. ఉదకము పైకివచ్చుఁగాక.
అపుత్రఘ్నులు పుత్రహింసచేయ
నివి—పుత్రమరణహేతువులుకాని
—జలములు పయికి వచ్చుఁగాక.

దర్భలతో గుండ్రముగా చుట్టినచుట్టకు ఇణ్ణ మని పేరు.
అది కన్యకాశిరస్సువైని పెట్టి యీమంత్రము పఠింపవలెను.

“అర్యష్టా అగ్నిం పరియంతు మాతల్లియు, ఈకన్యతల్లియు, నా
క్షిప్రం ప్రతీక్షం తాగ్ంశ్వ సోదరులును, ఈ కన్యసోదరులును
శ్లో) దేవరాశ్చ, (సూర్యానుగ్రహమువలన) ఈక
న్యకనైత్తిమీఁద నుంచిన దర్భేణ్ణ
మును చూచుటకై వీలుగా నుండు
నట్లు ఈవివాహాగ్నికి చుట్టును మం
డలాకారముగా నిలబడుదురు
గాక.

బండ్రికాడి.

ఆయిణ్ణమునకు సరిగా వచ్చునట్లు బండికాడి కుడివైపు
తొలలలో వెలుపటిదానియందుంచి యిట్లు పఠింపవలెను.

“భేఽనసః భేరథః భేయగన్య ఓయింద్రా! శచీపతీ! బండియి
శచీపతీ, అపాలామింద్ర త్రి రుసుతొలనుండియు, రథరంధ్రము
పూర్వ్యకరత్సూర్యవర్చసమ్.” నుండియు, కాడిరంధ్రమునుండియు

జలమును మీఁదబోసి అపాల అను
కన్యకను ముమ్మాటు పవిత్రము
చేసి సూర్యవర్చస్సుగలదానినిజేసి
తివి. అట్లే యీకన్యకను గూడఁ
జేయుము.

ఇచ్చట ఒక కథ తెలిసికొనవలయును. పూర్వము అపాల
యను పేరుగల కన్యక యొకతె యుండెను. ఆమెకు శ్విత్ర (బొల్లి)
రోగ ముండుటచేత ఆమె నెవరును బెండ్లాడరైరి. ఇంద్రుని
గుఱించి యాగముచేయవలయు ననువాంఛ యామెకు కలదు.
వివాహముకానిదాని కది సాధ్యము కాదు. కావున మిగుల
విచారించుచుండెను. ఒకనాఁ డామె నదిలో స్నానము చేయు
చుండఁగాఁ బ్రమాదవశమునఁ బ్రవాహమునఁ బడి కొట్టుకొని
పోవుచుండెను. ఆమెకు ఇంద్రునిగుఱించి యాగము చేయఁజాల
నైతి ననువిచారము గలిగెను. అప్పుడు దైవవశమున సోమలత
యొకటి యామె నోటిదగ్గఱకుఁ గొట్టికొనివచ్చెను. (యాగమున
సోమలతరసమే యింద్రునకు ముఖ్యమైనది.) ఆమె ఆలతను రస
మువచ్చునట్లు పళ్లతో నమలి యారసమును ఇంద్రు నుద్దేశించి
ఉమ్మివేసెను ఇంద్రుఁడు వచ్చి యారసముగ్రహించి తనరథమున
కును ఇరుసునకును కాడికిని గలరంధ్రములనుండి జలమును
స్రవింపఁజేసి యామెమీఁదఁ బోసెను. దానివలన ఆమెరోగము
పోయెను. ఆమె సూర్యవర్చస్సు గల దయ్యెను.

ఈకథ ఋగ్వేదమునఁ గలదు. ఈసంప్రదాయమును బట్టియు, ముందు మంత్రమున కాడినిమాత్రము చెప్పటచేతను బండికాడిని తెచ్చి కన్యకనెత్తిమీఁద నున్నయిన్యాముమీఁదికి వచ్చునట్లు కాడితోల నుంచి పయిమంత్రము పఠించి యింద్రుఁ డీకన్యకను పవిత్రనుచేసి సూర్యవర్చస్సు గలదానిని జేయుఁగాత మని ప్రార్థించుచున్నాఁడు.

యుగచ్ఛిద్రమునందు సువర్ణ ముంచునపు డిది పఠింప వలెను. అందు మంగళసూత్రముల నుంచెదరు.

“శంతే హిరణ్యగ్ం సమశం త్వా ఓకన్యకా ! యుగచ్ఛిద్రముననుం ప శ్శంతే మేధీ భవతు శం చినసువర్ణము నీకు శుభప్రద మగుఁ యుగస్మత్పద్మ, శంత ఆప శ్శత గాక. నీమీఁదఁ బడుచున్న నీళ్లును పవిత్రా భవం త్వథావత్యా త నీకు శుభప్రదము లగుఁగాక ఈ స్వగ్ం సగ్ం సృజస్వ.” కాడియు, ఈకాడిరంధ్రమును శుభ ప్రదము లగుఁగాక. శతపవిత్ర ములు (అనేకులను పవిత్రులనుగా గావించిన) యీనీళ్లు నీకు శుభ ప్రదము లగుఁగాక. అనంతరము పఠింప నైన నాతో నీశరీరమును గలుపుము.

తర్వాత ‘హిరణ్యవర్ణా’ మొదలగు స్నానమంత్రములతో స్నానము చేయించవలెను.

కన్యకకు దీక్షావస్త్రము.

అనంతరము అహతమగు వస్త్రమును కన్యకకు కప్పవలయును. అహతమనగా తడవనిది, ధరింపనిది, అంచులుగలది...యగు వస్త్రము.

“పరిత్వా గిర్వాణో గిర ఇమా ఓ ఇంద్రా! నీవు స్తుతిలక్షణమైన భవంతు విశ్వతః, పృథ్వాయు వాక్కులతో నేవింపఁదగినవాడవు. మనుష్యుడయో జుష్టా భవంతు ఈవస్త్రము ఈకన్యకను క్రమ్మునట్లు జుష్టయః.”

మాస్తుతులు నిన్నుఁ గ్రమ్ముఁగాక. నీవు పృథ్వాయుడవు. అనఁగా పెద్దలనుగుఱించి పోవువాడవు. పెద్దలను నేవించువాడవు. నావాక్కులు అనుష్యులు అనఁగా ప్రపృథ్థములు. నేవితవ్యములగు నావాక్కులు నీచే నేవింపఁబడుఁగాక.

ఈమంత్రముతోఁగ కన్యకకు వస్త్రమును కప్పదురు. మఘపర్కపుచ్చీర అని దీనిని కొందఱు వాడెదరు. ఈచీర దీక్షావస్త్రముగా ధరింపఁజేయుదురు.

మంగళసూత్ర ధారణము.

మాంగళ్యతంతువును, యోక్త్రమును పూజించి తర్వాత మంగళసూత్ర ధారణమును, యోక్త్రబంధనమును చేయుదురు.

“మాంగళ్యతంతు నా నేన మమ ఓ సౌభాగ్యవతీ! నాజీవనమునకు
 జీవనహేతునా, కంటే బధ్న హేతువై న యీమాంగళ్యతంతు
 మి సుభగే త్వం జీవ శరదాం వును నీకంతమునఁ గట్టుచున్నాను.
 శశవ్. నీవు నూలుసంవత్సరములును జీవిం
 తువు గాక.

యోక్త బంధనము.

యోక్త మనఁగా దర్భలతో వేనిన నడికట్టు. ఇది కర్తాధి
 కారమునకు సూచకము.

“అశాసానా సౌమనసం ప్రజా ఈవధువు సౌమనస్యమును(మంచి
 గ్ం సౌభాగ్యం తనూమ్, అ మనస్సుగలుగుటను) సంతతిని, సౌ
 గ్నే రనువ్రతా భూత్వాసన్న భాగ్యమును కోరుచున్నదై అగ్ని
 హ్యో సుకృతాయ కమ్.” పరిచర్యచేయుట కనుకూలురాలై
 నిలబడియున్నది. వివాహమనెడి
 యీపవిత్రకర్త నిమిత్తము ఈయో
 క్తమును సుఖముగా నుండునట్లు
 కట్టుచున్నాను.

తలంబ్రాలు.

తర్వాత ఆర్ద్రాక్షతారోహణము, తలంబ్రాలు పోయు
 ట. తలమీఁద పోయుబియ్యమునకు తలంబ్రా లని పేరు
 వచ్చినది. ‘కపిలావచనాదిమంగళాచారప్రాప్తం కుర్యాత్’ అని
 విధిని చేర్చుకొనిరి. దీనికి ఆపస్తంబసూత్రమున మూలము లేదు.
 దీని ప్రయోగ మిట్లున్నది.

వరుడు వధువుదోసిటిలో పాలచుక్కలువేసి కడిగి యాఱు బెట్టిన బియ్యము కొంచెము కొంచెము రెండుమాల్లు వేసి మరల పాలచుక్కలు వేయును. అట్లే వరుని దోసిటిలో మరొకరు బియ్యము పోసెదరు. ఉదకసహితమగు కలశము (బిందె) తీసికొని వచ్చి బ్రాహ్మణులతోఁ గూడ

కపిలాగ్ం స్థారయంతు దక్షిణాః కపిలను స్మరింతురు గాక. దాన పాంతు బహుదేయం చాస్తు మియ్యఁదగిన పదార్థము సమృద్ధిగా పుణ్యం వర్ధతామ్ శాంతిరస్తు నుండుఁగాక. పుణ్యము వృద్ధియగుఁ పుష్టిరస్తు తుష్టిరస్తు.... గాక. శాంతి కలుగుఁ గాక. పుష్టి కలుగుఁ గాక. తుష్టికలుగుఁ గాక.

ఇత్యాదిమంత్రములు పఠింతురు. ఇందు ముఖ్యమైనవి కొన్ని చేర్పబడును.

“యథా హ మస్యా ఆత్మపద్గ్ నేను ఈస్త్రీయందు తృప్తిగల స్త్రీయై పుమాక్, యథా స్త్రీ వాఁడనగునట్లును, ఈస్త్రీ నాయందు తృప్తుతి పుగ్ంసి ప్రియే తృప్తిగలది యగునట్లును దేవతలు ప్రియా, ఏవం భగవ్య తృ కావలసిన శక్తులను అనుగ్రహిం ప్యాణి, తురు గాక.

పశవో మే కామ సమృద్ధ్య నాకు పశుసమృద్ధి, యజ్ఞసమృ తామ్, యజ్ఞో మే కామ సృ ద్ధియుఁ గలుగుఁగాక. కామసమృద్ధి మృద్ధ్యతామ్. గలుగుఁగాక.

అని చెప్పి వరుడు వధువుతలపైని, వధువు వరునితలపైని తలంబ్రాలు పోయుదురు. తర్వాత పెద్దలయాశీర్వచనము.

బ్రహ్మగ్రంథి.

బ్రహ్మఅనఁగా పురోహితుఁడు దంపతుల బట్టలకొంగులను ముళ్లు వేయును. హోమసమయమున దంపతులు విడియుండఁగూడదుగాన దూరముగాఁ బోకుండఁగ వేసెడి ముళ్లు.

ప్రధానహోమము.

వరుఁడు వధువుకుడిచేయి పట్టుకొని అగ్ని సమీపమునకుఁ దీసికొనివచ్చుచు, నిట్లు చెప్పును:—

“పూషా త్వేతో నయతు హస్త ఓకన్యకా! ఆదిత్యుఁడు నీచేతులు గృహ్యశ్వినౌ త్వా ప్రపహ పట్టుకొని యిక్కడనుండి అగ్ని తాగ్ం రథేన, గృహక్ గచ్ఛ సన్నిధికి తీసికొనివచ్చుగాక. హో గృహపత్నీ యథా సో వశి మాదికము పూర్తిచేసి బండిమీఁద మాయింటికి తీసికొనిపోయెదను. ఆశ్వినీదేవతలు అనుమతి యిత్తురు గాక. నీవు నాయింటికి ఆధిపత్యము వహించుటకు రమ్ము. మాయింటికి స్వామ్యమును పొంది యజ్ఞాదివిషయములను గుఱించి ఆభిముఖ్యముతో చెప్పుము.

అగ్నియందు హోమముచేయుటకు కావలసిన సామగ్రి, సిద్ధపఱచి కన్యకతో నిట్లభిమంత్రించును:—

“సోమః ప్రథమో వివిచే గంధ
 ర్వో వివిధ ఉత్తరః, తృతీయో
 అగ్నిష్టేపతి స్తురీయ స్తే మనుష్య
 జాః.”

సోమో దద ద్దంధర్వాయ గంధ
 ర్వా దద దగ్నయే,
 రయించ పుత్రాగ్ శ్వాదా దగ్నిర్
 హ్య మసో ఇహమ్.”

కన్యకపుట్టగానే సోముడు కొంత
 కాలమును గంధర్వుడు కొంత
 కాలమును అగ్ని కొంత కాలమును
 కన్యకను కాపాడుచుందురు. కావున
 కన్యకకు వారు పక్షులుగా భావింపఁ
 బడిరి. వారిని హోమప్రార్థనాదుల
 వలన సంతృప్తుల గావించి వారి
 వలన తాను కన్యకను బొంది మను
 ష్యుడు పతి యగును. కావుననే
 యీమంత్రములందు ఇట్లు చెప్పఁ
 బడెను.

సోముడు మొదట నిన్నుఁ బొం
 దెను. అతడు ప్రథమపతి. గంధ
 ర్వుడు ద్వితీయుడు నిన్నుఁ బొం
 దెను. అగ్ని మూడవవాడై నిన్నుఁ
 బడసెను. మనుష్యుడనైన నేను
 నాల్గవవాడను.

సోముడు నిన్ను గంధర్వనకు
 ఇచ్చెను. గంధర్వుడు అగ్నికిచ్చె
 ను. అగ్ని నిన్ను, ధనమును పుత్రు
 లను నాకు ఇచ్చుగాక.

పాణిగ్రహణము.

అని యభిమంత్రించి కన్యకయొక్క కుడిచేయి పట్టుకొనును. ఇదే పాణిగ్రహణము. పాణిగ్రహణమంత్రములు నాలుగు.

“గృభ్ణామి తే సుప్రజాస్తవ్య
య హస్తం మయా పత్యా జర
దప్తి ర్యథాసః, భగో అర్యమా స
వితా పురంధి ర్దహ్యం త్వాఽ
దు ర్గార్హవత్యాయ దేవాః.”

ఓ కన్యకా! నీ హస్తమును పట్టుకొనుచున్నాను. ఎందులకంటే మంచి సంతతిని పొందుటకు. బహు ప్రజ్ఞులగు భగవంతులు, అర్యముండు, సవిత, అనుదేవతలు గృహస్థధర్మములు నడిపించుటకై నిన్ను నాకు ఇచ్చిరి. నాతోఁ గలసియుండి నాతో సమముగా జరదవస్థను పొందిన దానవగుము. అనఁగా వార్ధకము వచ్చువరకుఁగూడ విడిపోవక కలసి యుండము.

“తేహ పూర్వే జనాసో యత్ర
పూర్వవహో హితాః, మూర్ధ
న్వాక్ యత్ర సౌభ్రహ్మ
పూర్వో దేవేభ్య ఆశవత్.”

ఆభగవదేవతలు ఆదికాలమున వివాహము చేసికొని గృహస్థధర్మములు నడిపినవారు. ఆదేవతలలో (సౌభ్రవుండు) అగ్ని మొట్టమొదటివాడు. వారు నడిపించిన గృహస్థధర్మములు నడుపుటకై నిన్ను

నాకు ఇచ్చిరి కావున నీహస్తమును
నేను పట్టుకొనుచున్నాను.

“సరస్వతి ప్రేద మవసుభగే వాజి ఓసరస్వతీ! నీవు ఈపాణిగ్రహణ
సీవతి, తాం త్వా విశ్వస్య మును రక్షింపుము. ఆన్నసమృద్ధి
భూతస్య ప్రగాయామస్య (లేక స్తోత్రప్రియత) గలదానవు.
గ్రతః.” నిన్ను మేము ప్రపంచము ముందర
స్తుతింతుము.

“య ఏతి ప్రదిశ స్సర్వాదిశోమ భక్తుల కిచ్చుటకై బంగారమును
పవమానః, హిరణ్యహస్త విరస్తు చేతులలోఁ బెట్టుకొని సర్వదిక్కు
స్స త్వా మన్తనసు కృణోతు.” లును సంచరించువాఁడును అగ్నికి
మిత్రుఁడును అగువాయువు నిన్ను
నాయందు మనస్సుగలదానినిగాఁ
గావించుఁగాక.

సప్త ప ది

ఈపైది సప్తపది. సప్తపది యనఁగా వరుఁడు కన్యకను
ఏడడుగులు నడిపించుచు తనకోరికలు ఏడు వాక్యములతోఁ
దెలుపును. తర్వాత కన్యకతో తనసఖ్యము తెలిపి యామె సఖ్య
మును తాను సంపాదించును. జన్మాంతమే కాక జన్మజన్మాంతరముల
వఱకు నుండవలసిన సఖ్యమును కుదుర్చుకొనిన యీసప్తపది నను
సరించియే సఖ్యమునకుఁ బర్యాయముగా సాప్తపదీనము అనుపద
మేర్పడినది. ఇందు గృహస్థునకుఁ గావలసిన విషయములును

దంపతీలసఖ్యము, వారిముఖ్యోద్దేశములును సంగ్రహింపఁబడి నవి. ఈసప్తపది పూర్తిగానియెడల వివాహము పూర్తి కాఁ జాలదు. ఇది వివాహసీద్ధికి పరమావధి

అథ ఉత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేన అగ్నికి ఉత్తరవైపున కుడికాలు పదాప్రాచీ మదశీం వా దిశ మొదట వెట్టుచుప్రాగ్దిక్కుగాఁగాని మఖిప్రకమయతి ఏకమిష ఉత్తర దిక్కుగాఁగాని కన్యకను ఇతి ప్రతిమంత్రం సప్త వరుఁడు నడిపించును. ఏడడుగులు పదాని గత్వా. వేయునపుడు క్రమముగా ఏడు మంత్రములు చెప్పవలయును.

ఏకమిషే విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

మొదటిపదము నీకు అన్న సమృద్ధి గలుగుటకై (నడిపింతును) విష్ణువు నిన్ను అనుసరించుఁగాక.

ద్వే ఊర్జే విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

రెండవపదము బలము కలుగుటకై ...

త్రీణి వ్రతాయ విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

మూడవపదము (వ్రతము) కర్త సమృద్ధి గలుగుటకై....

చత్వారి మాయౌ భవాయ విష్ణుస్త్వా స్వేతు.

నాల్గవపదము సుఖము గలుగుటకై....

పంచ పశుభ్యో విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

అయిదవపదము పశుసమృద్ధి గలుగుటకై....

షడ్పశుభ్యో విష్ణు స్త్వా స్వేతు

ఆఱవపదము ఋతువులు అనుకూలము లగుటకై...

సప్తసప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణు
స్త్యో న్యేతు.

ఏడవపదము సప్తహోత్రలు.

(హోతా ప్రశాంతా బ్రహ్మణా
చ్ఛంసీ పోతా నేప్తాచ్ఛావాకఆగ్ని
ర్ధ ఇతి సప్తహోత్రాః) సోమ
యాగమునను పీరు తప్పకయుండ
వలెనుగాన యజ్ఞము చేయించు
టకు ముఖ్యులగు ఋత్విక్కులు
లభించుటకై (నడిపింతును.) విష్ణువు
నిన్ను అనుసరించుఁగాక.

“సఖా సప్తపదా భవ సఖాయా
సప్తపదా బభూవ సఖ్యం తే
గమేయగ్ం సఖ్యా త్తే మా
యోషగ్ం సఖ్యా న్నే మాయో
ష్టాః, సమయావ సంకల్పావ
హై సంప్రియా రోచిష్టా
నుమనస్యమానౌ, ఇష మూర్ష
మభిసంపసానౌ సంసౌ మనాం
గ్ంసి సముచితౌ న్యాకరం, సా
త్వ మ స్యమూ హ మస్మి సా
త్వం ద్వౌ రహం పృథివీ త్వగ్ం
రేతో హగ్ం రేతో భృత్త్వం
మనో హ మస్మి వా క్త్వగ్ం

నాతో ఏ డడుగులు నడచిన నీవు
నాకు సఖివి కమ్ము ఏడడుగులు నడ
చిన మనము సఖుల మైతిమి. నీసఖ్య
మును నేను పొందితిని. నీన్నేహ
మునుండి నేను విడిపోవను. నీవు
నాన్నేహమునుండి విడిపోవవలదు.
మనమిద్దఱమును కలసికొంటిమి. ఇది
యిట్లు చేయవలయునని ప్రతికార్య
మందును కలసి సంకల్పించెము. పర
స్పరము ప్రీతికలవారమై పరస్పరా
శ్రయమువలనఁ బ్రకాశించువా
రమై మంచిమనస్సు కలవారమై
అన్నమును బలమును కలసి యను

సా మా మమత్ర తా భవ పుగ్ం
సే పుత్రాయ వేత్తవ విహి నూ
శృతే.

భవింపఁగలవారమై కలసికొంటిమి.
మనమనస్సులను బాగుగాఁ గలసిన
వానినిగాఁ జేయుదును. ఏధర్మ
మాచరించినను కలసియే యాచరింప
వలె నని మనమనస్సులును బా
హ్యేంద్రియమును బాగుగా కలి
యునట్లు చేయుదును నీవు ఋగ్వే
దమువంటిదానవు. నేను సామ
వేదమువంటివాఁడను. (ఋక్కును
సామమును పరస్పరము సంబం
ధము గలిగియున్నట్లు మనమును
పరస్పరసంబంధము కలవారము.)
నీవు పృథివి. నేను ఆకాశము.
నేను రేతస్సు. నీవు రేతస్సును
భరించుదానవు. నేను మనస్సు.
నీవు వాక్కు. నేను సామ. నీవు
ఋక్కు. వైవానికి గల ఆను
కూల్యము మనకును గలుగుఁగాక.
పురుషుఁడగు పుత్రుని పొందుటకును,
విశ్వర్యమును పుత్రుని బడయుట
కును ఓప్రియసంభాషిణి! నాతోఁ
గూడ రమ్ము.

ప్రధానాహుతులు.

తర్వాత దంపతు లగ్నికి బ్రహ్మణముచేసి పదునాఱు ఆజ్యాహుతులు హోమము చేయవలయును. అందు కొన్నిటిని గ్రహింతము.

“సోమాయ జనివిదే స్వాహా.”

వధువును మొదటఁజూచినసోమము నకు ఈహవిస్సు దత్తమగుఁగాక.

“గంధర్వాయ జనివిదే.”

ఇట్లే గంధర్వనకు

అగ్నేయే జనివిదే.

ఇట్లే అగ్నికిని.

“కన్యలాపితృభ్యో యతీ పతి
లోక మప దీక్షా మదాస్థ.”

ఈకన్యక పితృకులమునుండి పతి కులమునకుఁ బోవుచున్నదై కన్యకాదీక్షను విడిచినది.

“ప్రేతో ముంచాతి నామతస్సు
బద్ధా మము తస్కరత్, యథేం
ద్రమిధ్వ స్సుపుత్రై సుభగా
సతి”

ఓయింద్రా! వర్షదాతా! ఈవధువును పితృకులమును విడుచునట్లు చేయుము. పతికులమునుండి విడుచునట్లు చేయవలదు. అంతేకాక పతికులమునందు సుబద్ధురాలుగా నుండునట్లు చేయుము. పతికులమున అనుబంధము గలదై సుపుత్రయు సౌభాగ్యవతియు నగుఁగాక.

“ఇహం త్వ మిద్ర మిధ్వ స్సుపు
త్రాగ్ం సుభగాం కృణు, దశా

ఓయింద్రా! వర్షాధారా! ఈ వధువును సుపుత్రపతిగాను సౌభా

స్వాం పుత్రా నాదేహి పతి మే
దశం కృధి.”

“అన్నిరైతు ప్రథమో దేవతా
నాగ్ం సో నైః ప్రజాం ముం
చతు మృత్యుపాశాత్, తద
యగ్ం రాజా వరుణో నమవ్య
తాం యథేయం స్త్రీ పౌత్ర
మఘం న రోదాత్.”

“ఇహ మగ్ని స్త్రాయతాం గార్హ
పత్యః ప్రజా మనైః నయతు
దీర్ఘ మాయుః, ఆహునోఽపస్తా
జీవతా మస్తు మాతా పౌత్ర
మానంద మభిప్ర బుధ్యతా మి
యమ్.”

గ్యవతిగాను జేయుము. ఈమెకు
పదిమంది పుత్రులు గలుగునట్లు
చేయుము. పతి నైననన్ను పదునొ
కండవ వానినిగాఁ గావింపుము.

దేవతలలోఁ బ్రథముఁడైన యగ్ని
వచ్చుఁగాక. వచ్చి ఆతఁడే వధువు
సంతతిని మృత్యుపాశమునుండి విడి
పించుఁగాక. అట్లుచేసెడియగ్నిని
వరుణుఁడు అనుమతించుఁగాక. అట్లు
చేయుటవలన పుత్ర నిమిత్తదుఃఖ
మివధువునకు తటస్థింపకుండుఁ
గాక. తన్నిమిత్తరోదనము లేక
పోవుఁగాక.

గార్హపత్యాగ్ని (వైవాహికా
గ్ని) ఈవధువును రక్షించుఁగాక.
కేవలము ఈవధువునే కాక ఈమె
సంతతిని దీర్ఘాయుస్సును పొందిం
చుఁగాక. బహుపుత్రులకు మాత
యై పుత్రులచే నలంకరింపఁబడిన
ప్రాంతభాగముగలది యగుఁగాక.
ఈవధువు నిద్రనుండి మెలఁకువ
చెందునప్పటికి చుట్టును ఆనందము

గా నాడుకొనుచు నున్న పుత్రులను
జూచి ఆనందమును బొందుగాక.

“మా లే గృహే నిశి ఘోష
ఉత్కాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యం
విశంతు, మా త్వం వికే శ్యుర
అవధిష్ఠా జీవపత్నీ పతిహాకే
విరాజ పశ్యంతీ ప్రజాగ్ం సు
మనన్యమానామ్.”

ఓవధూ ! నీగృహమందు రాత్రి,
ఆర్తధ్వని ప్రాదుర్భవింపకుండు
గాక. రోదనముచేయుస్త్రీలు నీస్థల
ముకంటె వేతేస్థలమున నుందురు
గాక. వికీర్ణకేశివై (జుట్టు విరియఁ
బోసికొని) గుండెలు బాదుకొనవల
సిన కారణము నీకు సంభవింపక
పోవుగాక. జీవపత్నివై పతిగృహ
మున మంచిమనస్సుగల సంతతిని
జూచుచు ప్రకాశించుచుండుము.
నీకు రోదననిమిత్తమైన పతివియో
గముగాని పుత్రవియోగముగాని
లేకపోవుగాక.

ఈరీతిగా గృహస్థులకుఁ గావలసిన సుఖమును సంతతి
యును గోరుచు దేవతల నుద్దేశించిన ప్రార్థనలతో హోమ
ములను వరుండు చేయును. కన్యకాత్వమున ఆధిపత్యము వహిం
చిన సోమాదిదేవతల యనుమతిని కన్యావ్రతము విడిపించి గేస్తు
రాలను గావించి అప్పుడు కావలసిన కోరికలను కోరుకొనుట
యీ మంత్రములందుఁ గనఁబడుచున్నది. కావుననే ఈహోమ
ములను ప్రధానాజ్యాహుతు లనిరి. అదే ప్రధానహోమ మని
ప్రసిద్ధి వడసినది.

లాజహోమము.

దీనితర్వాత లాజహోమము. అనఁగా పేలాలను హోమము చేయుట.

దీనికిముందు 'దక్షిణేన పదార్థానమాస్థాపతే' కన్యకకుడి కాలితో సన్నికంటిపైని త్రొక్కించును. త్రొక్కించు నపుడు చెప్పవలసిన మంత్రము.

“అతి ఘేమ మశ్వాన మశ్లేష త్వగ్న్
స్థిరా భవ, ఆభితిష్ఠ పృతన్యత
స్సహస్వ పృతరాయతః.”

ఓవధూ! నీ వీరాతిపై త్రొక్కు
ము. ఈరాతివలెనే నీవు స్థిరమైన
దాన వగుము. యోధుకాములను
(కజ్జాకువచ్చు వారలను) ఎదిరించి
తరిమి వేయుము. నీవెరోధులను పరి
భవంపుము.

అని స్థిరత్వమును కోరి వధువుదోసిటిలో నేతతో నభి
ఘరించి రెండుమార్లు కొంచెము లాజలు పోసి తిరిగి నేతతో నభి
ఘరింప కన్యక హోమము చేయును. వధూసోదరు లీలాజ
హోమము చేయవలె నని కొంద అందురు.

ప్రథమలాజహోమః—

“ఇయం సార్యపట్రాతే కల్వా
న్యావపంతికా, దీర్ఘాయ రస్తు
మే పతిర్జీవాతు శరద శ్శతమ్.”

ఈకన్యక లాజలను హోమము
చేయుచు నాపతి దీర్ఘాయువై నూ
ఋవత్సరములు జీవించుఁగాక యని
కోరుచున్నది.

అట్లు హోమము చేసి యగ్నికే బ్రహ్మణముచేసి మొదటి వలెనే సన్నికంటిపైని త్రొక్కించును. వెనుకటివలెనే స్థిరత్వము మొదలగునవి కోరును.

ద్వితీయలాజహోమః.—

“అర్యమణం సు దేవం కన్యా
అగ్ని మయక్షత, స ఇమాం దేవో
అభ్యరః ప్రేతో ముంచాతి నా
ము త స్సు బధ్ధా మము తస్మ-
రత్”

అర్యముఁ డను ప్రసిద్ధి నొందిన అ
గ్నిని గుఱించి కన్యకలు పూర్వము
యజనము గావించిరి. దానివలన
వారు పతులను బొందిరి. ఆయ
ర్యముఁ డీలాజలచేత యజింపఁ
బడినవాడై ఎవరి చేతను హింసింపఁ
బడనివాడయి ఈవధువును పితృ
కులమునుండి విడిపించుఁగాక పతి
కులమునుండి విడవకుండఁజేయుఁ
గాక. అంతే కాక పతిగృహము
నందు సుబధ్ధురా లగునట్లు చేయుఁ
గాక.

తృతీయలాజహోమః.—

“త్వ మర్యహా భవసి యత్కనీ
నాం నామ స్వధావ త్వర్వర్యం
బిభర్షి, ఆంజంతి వృక్షగ్ం సు
ధితం న గోభి ర్య ద్దంపతీ సమవ
సా కృణోషి.”

ఓ అగ్ని, నీవు అర్యముఁడవు
అనఁగా దాతవు. ఏలయనః కన్యక
లును, అన్నమును, స్వర్గమును
నీయధీనములు. నీదయవలన పురు
షులు వానిని పొందుదురు. బాగు
గాఁ బాటిన వృక్షమునకు నీరు
పోసినట్లు గోవికారమైన యాజ్ఞా

దిద్రవ్యములు నీయందు (హోమ
ముచేసెదరు) పోయుదురు. నీవే
దంపతులను సమానమనస్సుగలవా
రినిగాఁ గావించువు

మూఁడు లాజహోమములందును మువ్వాలు ప్రదక్షిణ
ములు చేయుట కలదు. ఆప్రదక్షిణమయమునఁ జెప్పుమంత్ర
ములలోఁ గూడ దంపతులకోరికలు దెలుపబడును.

“తుభ్య మగ్రే పర్యవహన్ త్సూ
ర్యాం పహతునా సహ, పునః పతిభ్యో జాయాం దా అగ్నే
ప్రజయా సహ, పునః పత్నీ మ
గ్ని రదాదాయుషా సహ వర్ష
సా, దీర్ఘాయు రస్యా యః పతి
స్స ఏతు శరదశ్యతమ్. విశ్వా
ఉత త్వయా వయం ధారా
ఉదన్యా ఇవ, అతిగాహేమహి
చ్ఛిషః.”

ఓ అగ్ని, ఆదికాలమున సూర్య
అనెడి కన్యకను (సవితృపుత్రిక)
పహతువు (కన్యకుతండ్రి యిచ్చిన
ద్రవ్యము స్త్రీధనము)తోఁ గూడ
నీకు ఇచ్చిరి. ఇప్పుడు నావంటి పతు
లకు జాయను ప్రజాసహితముగ
నీవు ఇమ్ము. అగ్ని ఆయుస్సుతోను
వర్షస్సుతోను పత్నీని నాకు నేఁ
డిచ్చుగాక. ఈమెపతి దీర్ఘాయు
వగుఁగాక. నూలుసంవత్సరము
లును జీవించుఁగాక. అగ్ని ! వృష
భాదులు వర్షధారలను దాటు
నట్లు మేము నీచేత సనాథుల మయి
శత్రువులను అతిక్రమించెదము.

ఇక్కడకు హోమములు పూర్తియైనవిగాన వివాహ కర్తాంగముగా కన్యకకు కట్టిన యోక్తమును వరుడు విప్పును.

యోక్త విమోచనము.

“ప్రత్యామంచామి వరుణస్య సవిత యేపాశముతో నిన్ను పాశా ద్వేన త్వాబధా త్స కశ్టేనో ఆపాశమును నేను విప్పు విత స్పృకేతః, చున్నాను. ఈపాశమును విమో ధాతుశ్చ యోనా సుకృతస్య చనముచేయుటయే నిన్ను వరుణ లోకే స్వోనం తే సహ పత్యా పాశమునుండి విడిపించుట.

కరోమి.”

పుణ్యలోకమగు బ్రహ్మలోకమునఁ బ్రవేశించిన నాతో నీకు సుఖస్థానమును కల్పింతును.

“ఇమం విష్వామి వరుణస్య పా ఓవధూ ! భక్తులకు సుఖకరుఁ డైన సవిత యేపాశమును నీకు కశ్టేనో ఆపాశమును విప్పుచున్నా ను. యోక్త విమోచనమే వరుణ పాశవిమోచనము. పుణ్యలోక మైన బ్రహ్మలోకమున పరివ్రజించిన నాతో కూడ నిన్ను శాశ్వతముగా నుండునట్లు చేయుదును.

పాశవిమోచనము. పుణ్యలోక మైన బ్రహ్మలోకమున పరివ్రజించిన నాతో కూడ నిన్ను శాశ్వతముగా నుండునట్లు చేయుదును.

ప్రవేశ హోమము.

వరుడు వధువును తీసికొని తన యింటికిఁ బోయి అచ్చట ప్రవేశించినపుడు చేసెడి హోమము. గృహ్యగ్నిని తమతోఁ

దీసికొనిపోవలయును. కాలానుసారముగా కన్యాదాతయింటనే ఆప్రవేశహోమము కూడఁ బూర్తిచేయుచున్నారు. వరుఁడు కన్యాదాతవలన సోమగంధర్వాగ్నులవలనను కన్యకను సంపాదించుకొని అగ్నిసన్నిధిని సఖ్యము కుదుర్చుకొని కన్యకావ్రత పరిసమాప్తిని తెలుపుమంత్రములతో ప్రధానలాజహోమములు పూర్తిచేసికొని తనపత్నియగు వధువును తనయింటికిఁ దీసికొని పోవును.

ప్రయాణము.

పోవునపుడు ప్రయాణసాధనములలో ముఖ్యము బండిగాన ఆబండిమీఁదఁ దీసికొనుపోవును. దానివిధానము చూతము. “సత్యే వోత్తభితా భూమి స్సు ఓరథమా! ఏరీతిగా ఈభూమి ర్యే వోత్తభితా ద్యౌః, ఋతే త్రికరణ (మనోవాక్కాయ) శుద్ధ నాదిత్యా సివంతి దివిసోమో మగు సత్యముచేత నిలఁబెట్టఁబడి అధిశ్రీతః.” నిలిచినదో, ఏరీతిగా సూర్యునిచేత ఆకాశమునిలఁబెట్టఁబడి నిలిచినదో, యజ్ఞముచేత ఆదిత్యు లెట్లు నిలఁబడిరో, ఆకాశమున చంద్రుఁ డెట్లుండెనో, అట్లే మాచేత నిలఁబెట్టబడిన నీవు నిలిచియుండుము.

“వాహో వుత్తరాభ్యాం యునక్తి.” ఈక్రింది రెండు మంత్రములతోను బండి ఎడ్లను బూన్చును.

“యంజుతి బ్రథ్న మమషం
చరంతం పరి తస్థుమః రోచంతే
రోచనా దివి.”

వడిగా బరువెత్తగలదియు, స్థావ
రమగు చెట్లు మొదలగువానిని
తప్పించుకొని పోవునదియు నగు
పెద్దగుఱ్ఱమునుగాని ఎద్దునుగాని
ఆకాశమున నక్షత్రములు ప్రకా
శించునంతవఱకు ఇటువంటి కర్తల
యందుమనుష్యులు బండికి కట్టెదరు.

“యోగే యోగే తవస్తరం వాజే
వాజే హవామహే, సఖాయ
ఇంద్ర మూతయే.”

ఎప్పుడెప్పుడు రథాదులకు గుఱ్ఱ
ములనుగాని, ఎద్దునుగాని కట్టవలసి
వచ్చునో అప్పుడప్పుడును, యుద్ధ
ములు ప్రాప్తమైనపుడును మాపరి
పాలనముకొరకు వృద్ధియు క్తుడగు
నింద్రుని మిత్రులమై పిలుతుము.

బండిమీఁద నెక్కుచున్న వధువును వరుఁడు అభిమం
త్రించును.

“సుకిగ్ంశుకగ్ం శల్మలిం విశ్వ
రూపగ్ం హిరణ్యవర్ణగ్ం సు
వృతగ్ం సుచక్రమ్, ఆరోహ
వ ధ్వమృతస్య లోకగ్ం సోమం
పత్యే వహ తు కృణుష్వ.”

వధూ! ఈరథము మంచిమోదుఁ
గు, బూరుగువృక్షములకొయ్యల
తోఁ జేసినదియు, నానారూపములు
గలదియు, ప్రకాశమైన కాంతిగల
దియు, మంచినడకగలదియు, మంచి
చక్రములు గలదియు నయియున్న
ది. దీర్ఘాయువు గలనాకు స్థానమగు

సీతధి మెక్కుము. ఎక్కి నాకు
సౌఖ్యకరమును నీతిగద్రై గుచ్చిన
దియునగు ప్రాధానమును (వహిత
వును)బండిమీదఁ దెట్టుము.

వధువునకు సర్వాధిపత్యము.

“ఉదు త్తర మారోహంతీ వ్యస్యం
తీ పృతన్యతః, మూర్ధానం ప
త్యు రారోహ ప్రజయా చ వి
రా డ్భవ.”

శ్రేష్ఠమైన యీబండిపైని ఎక్కి
విరోధులనుతటిమివేసినదానవై పతి
నైన నాశిరస్సుపై నెక్కుము అనఁ
గా ప్రధానురాలవగుము ప్రధా
నురాల వయి ప్రజచేత విరాట్ట
వగుము (పదిమంది కుమారులను
బడయుము.)

‘సమ్రాజ్ఞీ శ్వశురే భవ సమ్రా
జ్ఞీ శ్వశురే భవ, ననాందరి
సంరాజ్ఞీ భవ సంరాజ్ఞీ ఆధిదే
వుఁడు.”

అత్తమామలపై సంరాజ్ఞివగుము.
పతిసోదరి (ఆడుబిడ్డ)పై సంరాజ్ఞివి
కమ్ము. అట్లే పతిసోదరులపై బావల
పైని మఱియెల్లపైని సామ్రాజ్య
ము వహింపుము.

స్నుషాణాగ్ శ్వశురాణాం
ప్రజాయాశ్చ ధనస్య చ,
పతీశాం చ దేవ్యాణాం చ
సంజాతానాం విరా డ్భవ.”

(వై భావమును తిరిగి జెప్పుచు),
మాయంటిలో కోడళ్లవయిని, అత్త
మామలపైని, నాసోదరులపైని, కలు
గఁబోవు నీసంతతివయిని, నాధనము

పయిని, నాసోదరులవైని విరాట్ట
వగుము. (ఆధిపత్యము గలదాన
వగుము)

‘గృహను త్తరమాసంకాశయతి.’ ఈముందు మంత్రముతో తన
గృహములను చూపును.

“సంకాశనూమి వహతుం బ్ర ఓవధూ! నీకు మీతండ్రి యి
చ్చానా గృహై రఘోరేణ చ చ్చిన ద్రవ్యములను (పెట్టుకొను
తుషా మైత్రేణ, పర్యాణధం టకు స్థానమయిన) మాయింటిని
విశ్వరూపం యదస్యాగ్ సోమం మంత్రోచ్ఛారణ పూర్వకముగా
పతిభ్య సువితా కృణోతు చూపించు చున్నాను. (వధువు
తత్.” తన తండ్రియిచ్చిన ద్రవ్యమును
ముందు ఇంటిలోనికి పంపి
తర్వాత తాను ప్రవేశింపవలెనని
వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసిరి.) సౌమ్యము
ను మైత్రిగలదియు నగు కంటితో
చూడుము. నీకు నీబంధువులు పెట్టిన
నానావిధమయిన అలంకారాదిక
మంతయు నాకును నాసోదరుల
కును సంతోషకర మైనదిగా నుండు
నట్లు సవిత చేయుఁగాక.

మంత్రపఠనముతో బండియెడ్లను విప్పి తాను ఇంటిలో ఎఱ్ఱనివృషభచర్తమును లోమములు వైకి వచ్చునట్లు తూర్పుగా దానితల యుండునట్లును పఱచి యిట్లు జపించును.

శర్తవర్షేదమాహరాన్యై నా ఈవధువు కూర్చుండుటకై సుఖ
ద్యా ఉపస్తిరే, సిసీవాలి ప్ర కరమును శరీరరక్షకమును అగు
జాయతామియం భగవ్య సుమ చర్తము తీసికొని రమ్ము. ఓసినీవాలి!
తా అసత్.” యీవధువు ప్రజావతి యగుఁగాక.
దేవునియనుగ్రహ బుద్ధియందు ఈ
వధువు ఉండుఁగాక. నీయనుగ్రహ
మున దేవుఁడును దీనిననుగ్రహించుఁ
గాక.

“గృహాఁ ప్రపాదయక్ వ ఇంటిలోనికి దీసికొనిపోవుచు వ
ధూం వాచయతి.” ధువుచే నిట్లు చెప్పించును:—

“గృహాఁ భద్రాన్ తసుమనసః నేను పతిగృహమును పొందు
ప్రపద్యేఽవీరఘ్నీ వీరవత స్సు చున్నాను. ఈగృహ మెట్టిది?
వీరాక్, ఇరాం పహతో ఘృత మనోహరము. కోడలను చూచి
ముక్షమాణా స్తేష్య హగ్ం సంతోషించెడు మంచి మనస్సు
సంవిశామి.” గల యత్తమామ లీగృహమున
నున్నారు.

ఈగృహమునందు దేవరుల (బా
వలయు మఱిదులయు) పుత్రులు

ఉన్నారు వీరులగు రక్షకుల కాప
లాలో ఉన్నది. అన్నసమ్మద్ధి గలది.
ఘృతముక్షమాణము అనగా
(బ్రాహ్మణులు భోజనముచేసినపుడు
వడ్డించిన) నేతితో జిడ్డుగలది. ఇట్టి
యీగృహమును బొంది ఆవీర
ఘ్నిని పుత్రుల హింసించుస్వభా
వము లేని నేను మంచిమనస్సు గల
దాననయి కూర్చుండుదును.

తర్వాత పదుమూడు మంత్రములతో హోమము చేయ
వలెను. ఆమంత్రములందు గృహస్థులకుఁ గావలసినకోరికలు
కోరబడును. నూతనదంపతులు కోరుకొనువానిలో ముఖ్య
మైనవి చూతము.

తమయంతరాత్మలనుగుఱించి తామే చెప్పుచున్నారు.

“ఇహైవ స్తం వియాప్తం విశ్వం ఈ గృహమునందే యుండండి.
మాయ రవ్యశ్చక్షుః, మహ్యో ఎప్పుడును ఎడఁబాయకయుండండి.
ఇంద్ర స్వస్తయే” వేదోక్తమగు(నూటిపైనిపదియాలు
సంవత్సరములు) ఆయుస్సును పొం
దండి. ఇంద్రుఁడు మీకు సమ్మద్ధిని
జేమమును గలిగించుఁగాక.

“ఘృతైః పోష్య మయి మ
హ్యం త్వా దాద్భుతాస్పతిః,
మయా పత్యా ప్రజావతీ నం
జీవ శరదశ్శకమ్”

ఓవధూ! నాకు పోష్యురాలవగు
నీవు నాయందు నిశ్చలబుద్ధి గల
దాన వగుము. బృహస్పతి నిన్ను
నాకు ఇచ్చినాడు. సంతానవతివై
పతినయిన నాతోఁ గూడ నూటు
సంవత్సరములు జీవింపుము.

ప్రవేశహోమానంతరము పఱచి యుంచిన చర్తముపై ని
వధూవరులు కూర్చుందురు.

“ఇహ గావః ప్రజాయద్వమిహ
శ్వా ఇహ పూరుషాః, ఇహో
సహస్ర దక్షిణో రాయస్సోషో
నిషీదయతు”

ఓగోసముదాయమా! ఈగృహ
మునఁ బుట్టుము. అశ్వసమూ
హమా! ఈయింటఁ బుట్టుము.
పూరుషులారా! ఈయింట జన్మిం
పుఁడు. సహస్రదక్షిణుఁడగు ధన
పోషుఁడు ఈయింటనే కూర్చుండుఁ
గాక.

నూతనదంపతు లాగృహమునఁ జర్తాసనముపై ని
కూర్చుండి జీవపుత్రయగు నొకస్త్రీయొక్క కుమారుని వధువు
యొక్క తొడపై ని కూర్చుండఁ బెట్టి వరుఁ డిట్లు చెప్పును.

“సోమే నాదిత్యా బలిన సోమ
మేన పృథివీ దృఢా, ఆధో నక్ష
త్రాణా మేషా మపథ్యే సోమ
ఆధిత”

దేవతలు చంద్రునిచేత బలధారు
లయిరి. సోమునివలన ఓషధులు
వృద్ధియగును. ఓషధులవృద్ధియున్న
పుడే యాగముచేయ వీలగును

గదా. పృథివియు సోమునిచేతనే
దృఢమైనది. సోమునిచేతనే ఓషధి
వనస్పతములు వృద్ధిపొంది భూమికి
బలమునిచ్చును. ఈనక్షత్రముల
మధ్యమున చంద్రుడు ఉన్నట్లే
నీతోడపైని ఈబాలుడు కూర్చుం
డుగాక.

ముందుమంత్రము జెప్పుచు వరుడు ఆబాలునకు ఫలముల
నిచ్చుచు.

“ప్రస్వస్థః ప్రేయం ప్రజయా ఓఫలములారా! మీరు ప్రస
భువనే శోచేష్ట, వినా పత్యా వించు (మొలకలు పెట్టు) స్వభా
తన్వగ్ం సగ్ంస్వజస్వాథా జీ వము గలవార లగుడు. ఈపథువు
ప్రీ విదధ మావదాసి” కూడ ప్రసవశీలురా లగుగాక.
మీవలెనే మీయనుగ్రహమున
నీమెయు మంచి సంతతిని బ్రస
వించుగాక.

దీనితర్వాత నీ క్రింది మంత్రములు వరుడు చెప్పును.

“ఇహ ప్రియం ప్రజయా తేస ఓవధూ! ఈయింటిలో ప్రజ(సం
మృద్ధతా మస్తీక్ గృహే తతి)చేత గలుగుప్రీతి నీకు సమృద్ధి
గార్హపత్యాయ జాగృహి యగుగాక. దీనిచే (ప్రజాసంపత్తి
వినాపత్యా తన్వగ్ం సగ్ం చెప్పబడినది.) ఈగృహమందు గృ

శృజస్వాథా
పదాసి."

జీవీ విదధమా

హస్తధర్మములను (అగ్ని పరిచర్య,
అతీధిసత్కారము మొదలగువా
నిని) నడిపించుటలో చాలజాగరూ
కత గలదాన వగుము. (దీనిచే ధర్మ
సంపత్తి చెప్పబడెను.) పతినైన
నాతో నీశరీరమును గలుపుము.
(దీనిచే కామసంపత్తి తెలుపబడి
నది.) ప్రజాసంపత్తి, ధర్మసంపత్తి,
కామసంపత్తులు గలిగి వానిని చిర
కాల మనుభవించి యాపైని జర
దశస్థను (వార్ధకమును) బొందియ
జ్ఞాదివిషయమున చెప్పదగిన విష
యములను పుత్రపౌత్రాదులకు ఇది
యిట్లు చేయుడు అని ఆభిముఖ్య
ముతోఁ జెప్పుము.

స్థాలీపాకము.

తర్వాత స్థాలీపాక మనుసంస్కారము గావింపవలెను.
స్థాలీయందు వండుట. హోమములకును బ్రాహ్మణభోజనమునకు
సరిపడినవంట చేయుట దానికి సరిపడినబియ్యము పత్నిదంపి
వండవలయును మఱి యొక మతమును పత్ని దంపుటయు, పతి
వండుటయును చెప్పబడినది. ఆమన్నమునుండి అగ్ని మొదలగు
దేవతలకు హవిర్భాగము లిచ్చి హవిశ్శేషముతో ఇద్దఱకు

తక్కువకాకుండగ బ్రాహ్మణులను భుజింపజేయవలెను. అది మొదలు 'యావజ్జీవం హోష్యామి' అని ఔపాసనమును (అనగా అగ్నియందు రెండుపూటలను తండులములతో హోమము చేయుట) దంపతులు ప్రారంభింతురు. ఇది నిత్యము, యావజ్జీవము ధార్యము.

వివాహంగ బ్రహ్మచర్యము.

“త్రిరాత్ర ముభయో రథ మూడంరాత్రములు నూత్నదంప శృన్యా బ్రహ్మచర్యం, ఔర తులు ఏకశయ్యాగతులయి (మంచ ముమీదఁగాని వేటువేటుచోట్లఁ గాని వారు పరుండరాదు) బ్రహ్మచర్యము (స్త్రీ పురుషునితోఁగాని పురుషుఁడు స్త్రీతోఁగాని స్పర్శ, లింగనాదిసుఖములను పొందకుండుట) జరుపవలెను. ఇచట ఏకశయ్యపైఁ బరుండియుండుటచే కామవికారములకుఁ గారణములున్నను నియమముతో నింద్రియములను నిరోధింపవలె ననుట ముఖ్యవిషయము. ఇంద్రియవికారహేతువులగు ఔరము, (కారము) లవణము మొదలగునవి వర్జింపవలెను

“అయో శృమ్యూ మంతరేణ దం
డో గంధలిప్తో వాససా సూత్రే
ణ వా పరివీతస్తివృత్తి.

ఏకశయ్యాగతులగు వారి పడుక
కు నడుమ (పాలాశాది)దండము
నుంచవలెను. ఆదండమునకు వస్త్ర
ముచుట్టి గంధముపూసి ఆదండము
నందు విశ్వావసుగంధర్వుని ఆవా
హనముచేసి ఇద్దఱుమధ్యమున నుంచ
వలెను.

గంధర్వప్రతిష్ఠాపనము.

ఈక్రింది మంత్రముతో గంధర్వుని స్థాపించవలెను.

“సుమంగలీ రియం వహూరిమాగ్ం
సమేత పశ్యత, సౌభాగ్య
మస్యై దత్వా యాథాస్తం
విపరేతన.”

సౌభాగ్యవతియగు ఈవధువును
వచ్చి చూడండి. చూచి యీమెకు
సౌభాగ్యమును ఇచ్చి తర్వాత
స్వేచ్ఛతో మీమీనివాసములకు
దయచేయండి.

అని గంధర్వుని పూజించి వారిశయ్యనడుమను ఆదండ
ముంచును.

“విశ్వావసో త్ర గంధర్వ దండే
రాత్రిత్రయం పస, అవయోః
ప్రీతి ముత్పాద్య రక్ష మాం శు
భలక్షణమ్.”

విశ్వావసుగంధర్వా! నీవు మాఁ
డు రాత్రులును ఈదండమందుం
డుము. మాకిద్దఱుకును ప్రీతిని గలి
గించి శుభలక్షణుడ నైన నన్ను
రక్షింపుము.

“వాచం యచ్చత్యానక్షత్రేభ్యః దంపతు లుభయులును నక్షత్రో
దయపర్యంతమును వాజ్ఞీయమ
నము (మానము) ను అవలంబింప
వలెను.

“ఉచితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీము నక్షత్రము లుదయించినతర్వాత
దీచీం వా దిశ ముపనిష్క్రమ్య తూర్పుగాఁ గాని ఉత్తరముగాఁ
ఉత్తరాభ్యాం యథాలింగం గాని పోయి ఈక్రింది మంత్రము
ధ్రువ మరుంధతీం చ దర్శ లతో యథాక్రమముగా వరుఁడు
యతి.”
వధువునకు ధ్రువుని, అరుంధతీ
దేవిని జూపించును.

ధ్రువదర్శనము.

“ధ్రువక్షీతి ధ్రువయోని ధ్రువ ఓధ్రువా! స్థిరమైన నివాసము
మసి ధ్రువత స్థితమ్, త్వం గలవాఁడవు. ధ్రువమైన ఉత్పత్తి
నక్షత్రాణాం మే క్యసి స మా గలవాఁడవు నీవే ధ్రువనక్షత్రము
పాహి పృతస్యతః.”
గానుండి ఇతరనక్షత్రములకు కా
డివలె నున్నావు. కాడి ఎడ్లను
తొలఁగిపోకుండఁగ చేయునట్లు న
క్షత్రములు చలింపకుండఁగఁ జేయు
టకై నీవు నడుమ నున్నావు. అట్టి
నీవు మమ్ములను ఎదిరించు యోధు
కాములనుండి రక్షింపుము.

అరుంధతీదర్శనము.

“సప్తర్షయః కృత్తికానామరుంధతీం యధ్రువతాగ్ం హనిన్యూకి, షట్కృత్తికా ముఖ్యియోగం వహంతీయ మస్తాక మేధ త్వష్టమి.”

కశ్యప, అత్రి, భరద్వాజ, విశ్వామిత్ర, గౌతమ, వసిష్ఠ, జమదగ్నులను సప్తర్షులకును కృత్తికలను పేరుగలభార్యలు కలరు. వారిలో అరుంధతి యనునామె యేడవది. పతివ్రత కావుననే ఆమె ప్రథానురాలును నిశ్చలురాలును అయియుండెను. ఇతరకృత్తికలు వ్యభిచారశంకచేత విడువబడిరి. అని ఇతిహాసములలోఁ జెప్పుదురు. అది యిందు నుడువబడును.

కశ్యపాదిసప్తర్షులును ఎప్పుడు అరుంధతీయందు నిశ్చలత్వమును కనిపట్టి ఆమెను కృత్తికలలో ప్రథానురాలుగాఁగావించిరో ఎప్పుడు షట్కృత్తికలును అరుంధతీయందు ప్రథానభావమును వహించిరి. అట్లే ఈవధువు నాకు అష్టమి యగుఁగాక.

అనఁగా సప్తర్షులకును అష్టమస్తానమున నే నుందును గాక. ఈవధువు

కృత్తికలకు అష్టమీస్థానీయురాలు
అగుఁగాక.

వివాహమునందు అట్లు త్రిరాత్రము బ్రహ్మచర్యవ్రతము
సాగించవలెను. కావున స్థాలీపాకము మొదలు త్రిరాత్రము
దీక్ష వహింపవలెను.

సదస్యము.

సదస్య మనఁగా సభలోఁ జేయునది అనియర్థము. సభ
గావించి యందు గణపతిపూజ, అష్టదిక్పాలకపూజ సరస్వతీ
పూజయు చేసి విద్యజ్ఞనమహాజనులను సువర్ణపుష్పములతో
పూజించి మహదాశీర్వచనము పొందుదురు.

గంధర్వోత్థాపనము

“తం చతుర్థ్యామపరరాత్ర ఉత్త నాల్గవనాఁ డపరాత్రియందు ఆ
రాభ్యా ముత్థాప్య ప్రత్యాశ్చ గంధర్వదండము ఎత్తి కడిగి శయ
నిధాయ.” నముకంటె వేటుచోట నుంచవల
యును. దండము నెత్తునపుడు గంధ
ర్వన కుద్వాసన మిట్లు చెప్పను.

“ఉదీర్వాతో విశ్వావసో నమ ఓవిశ్వావసూ! ఈశయ్యనుండి
సేదామహే త్వా, అస్మా మి లెమ్ము. నమస్కారముతో నిన్ను
చ్చ ప్రభర్వ్యగ్ం సంజాయా వేడికొనుచున్నాము. ఏమని యనఁ
పత్యా సృజ.” గా ప్రథమవయస్సుగల మరొక

కన్యకను నీవు కోరుకో. నాపత్నిని
నాతోఁ గలుపుము.

“ఉదీర్వాతః పతిపతి హ్యేషా
విశ్వావసుం నమసా గిర్భి రీట్టే,
అన్యా మిచ్ఛ పితృవదం వ్యక్తా
గ్ం సతో భాగో జనుషా తస్య
విధిః.”

నాచేత పతిపతియగు నాపత్ని
విశ్వావసుండ వగునిన్ను నమస్కా
రముతోను వాక్కులతోను యా
చించుచున్నది. ఏమని యనఁగా
తండ్రిగృహమునందు వివాహము
సమాప్తము కాకుండగ నున్న
మఱొక కన్యను ఇచ్చింపుము. ఆ
భాగము నీకు జన్మచేతనే యేర్పడి
నది; నీవు అందులకుఁ బుట్టితివి;
కావున ఆభాగమును నీవు పొం
దుము.

శేషహోమము.

వివాహశేషమున విధింపఁబడిన హోమము అగ్ని
వాయాదిత్యాదిదేవతలకు హవిర్భాగములు ఇచ్చి ఈకన్యకుఁ
గల సాముద్రికోక్తదుష్టలక్షణములవలనఁ గలుగుహాని రా
కుండఁగఁ దేవతలను బ్రార్థించును.

“అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం జే ఓ అగ్ని ! నీవు నష్టమగుకర్మను
వానాం ప్రాయశ్చిత్తి రసి బ్రా తిరిగి సంధానము చేయు స్వభా
హ్మణ స్త్విరాభికామః ప్రపద్యే వము గలవాడవు గావున నీకు
యాస్యాం పతిస్మీన తనూః దేవతలలో ప్రాయశ్చిత్తి యను

ప్రజాస్మి పశుస్మి లక్ష్మీస్మి
జారస్మి మ నైతాం కృణో
మి.”

వేరు గలిగెను. నాకుని (సంరక్షకు
ని) కోరినవాడను. బ్రాహ్మణుడను.
నేను నిన్నుఁ బొందుచున్నాను.
ఈవధువునకు పతిస్మి (పతిహింసను
చేయునట్టి) చేతిలోని రేఖలు మొద
లగు నేయవలక్షణము గలదో
అట్లే ప్రజాస్మి, పశుస్మి, లక్ష్మీ
స్మి యగు నేయవలక్షణములు
గలవో ఆదుర్లక్షణములను జార
ఘ్నులుగా (జారులను చంపునవిగా)
పరిణమింపఁజేసెదను నేను చేయఁ
దలచిన కార్యము నిమిత్తము పై
దానిని సిద్ధింపఁజేయుటకై నిన్నుఁ
బొందుచున్నాను.

“వాయో ప్రాయశ్చిత ఆశిత్వప్రా
యశ్చిత్తే ప్రజాపతే ప్రాయ
శ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయ
శ్చిత్తి రసి బ్రాహ్మణ స్త్వానాథకా
మః....కృణోమి.”

దీనిభావము పైదానివలెనే అన్వ
యించుకోఁ దగును. వేటువేటు
దేవతలను పైరీతిని ప్రార్థించును.

తర్వాత వేటువేటు దేవతలను గుఱించి వేటువేటు
ద్రవ్యముల ప్రాప్తికై ప్రార్థనములు దెలుపు మంత్రములతో
హోమములు చేయఁబడును.

నాకబలి.

“నాగవిల్లి” అని యందురుగాని “నాకబలి” యనవలయును. దేవతలకు బలులు ఇచ్చుచు చేసెడి పూజ అని యర్థము. ఇది ఆపస్తంబుఁడు చెప్పకపోయినను వృద్ధాచారప్రాప్తము. ఇది దేశీయజనులలో నుండెడి యొక కర్మకు వైదికత్వము కల్పించిన కర్మవిశేష మయియుండును. దీనికి పూజాదివిధానమున మంత్రములను విధించు సూత్రము లేకున్నను అనేక దేవతానామములతో నున్న మంత్రపఠనము బలులతర్వాత చేయుచున్నారు.

యుద్ధవిజయాది సమయములందు దుర్గదేవతాదులకు ఇచ్చెడి బలులవలెనే వధువు వివాహానంతరము నిర్విఘ్నముగా పితృగృహమునుండి పతిగృహమునకువచ్చి యక్కడ సర్వాధికత్యమును సంపాదించినదిగాన దృష్టిదోషాదిపరిహారమునకును చేసెడి దేవతాబలులు కావచ్చును. దీనిప్రక్రియ యిట్లుండును. బియ్యపుఁబిండి, పసుపు, కుంకుమలతో (తెలుపు, పసుపు, ఎలుపు మూఁడు రంగులద్రవ్యములతో) నాలుగు పలకలుగా పట్టు పెట్టుదురు కొందఱు ఏనుఁగుల యాకారములుగా పట్టుపెట్టుదురు. దాని చుట్టును ముప్పదిరెండు చిన్న పిడతలును విదిక్కులయందు నాలుగు పెద్దపిడతలుపెట్టి ఆపెద్దపిడతల కంతములకు నలుదిక్కులు తిరిగివచ్చునట్లు దారములు పోసి కట్టుదురు. చిన్నపిడతలలో మూఁడిటిలో ఉప్పు, పప్పు, బియ్యము వేసి యుంచి నలుదిక్కులను నాలుగు దీపము లుంతురు. ముప్పదిమూఁడు.

దీపములు (ఇవి ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలకు ప్రతినిధులని తోచును.) వెలుగుచున్న కంచుపల్లెరములు పట్టుకొని ఇద్దలు సువాసినులు తెత్తురు. దంపతులు వారికి ప్రదక్షిణములు చేయుదురు.

ముప్పదిరెండు అన్నకబళములు గూడ నుంచవలెనని కొందరందురు. కొంద రట్లన్నకబళము లుంచుటలేదు. దంపతులు దానికిఁ బ్రదక్షిణముచేసి ఉపహారాదికము ఇచ్చి తంతువులు (చుట్టుఁజుట్టినదారములు) తీసివేసి నాలుగుదిక్కులందును అర్ఘ్యములు ఇచ్చెదరు సర్వదేవతల నామములు గలయంత్రములు పఠింతురు

“అగ్నిదేవతా వాతో దేవతా

సూర్యో దేవతా చంద్రమా దేవతా.”

... ..

... ..

మూడురంగుల పట్లు పెట్టి చుట్టును దారములు కట్టి దీపములు వెలిగించి యలంకరించుట యంతయును ఒకదుర్లమురు సూచించును దంపతులు బలు లిచ్చి దారముతీసివేసి కోటలో ప్రవేశింతురు గాఁబోలు. ఇవి ప్రోలులో ప్రవేశించుట కాఁబోలు. కావుననే కాఁబోలు దీనికి ప్రోలు అని పేరువచ్చినది. ఆసమయమున వధువునకు పట్టుచీర బహుమాన మిచ్చెదరు. దానిని ప్రోలులో పట్టుచీరయందురు. ఆచీరమూలముననే యీ “నాగవిల్లి”కి ఇంత ప్రాముఖ్యము గలిగియుండును. దీనికి

మూలము ఏమున్నదో యింకను అన్వేషింపవలసి ఉన్నది. నాక బలి దాక్షిణాత్యులలో లేదు.

దండాడింపు.

నాకబలి యయినతర్వాత విజయసూచకముగా ఉత్సాహముతో దంపతులు సరవాహనులయి బుక్కాభగ్గుండలతో వినోదయుద్ధము చేయుదురు ఇట్టివి ఏసందర్భముననో వచ్చిన యాచారములు. కొన్ని నిలిచియున్నవి. తాత్కాలికస్థితి కనుకూలముగా లేనపుడు వానిని విడిచిపెట్టెదరు.

ఒక పరీక్ష లేక వేడుక.

రెండు బిందెలలో నీళ్లు పోసి వాటిలో వెండినగ యొకటియు బంగారునగ యొకటియు పడవేసెదరు. దంపతులలో వరుడు మొదటి పర్యాయము బంగారునగ తీయవలెను వధువు వెండిది తీయవలెను. రెండవమాటు వధువు బంగారుది, వరుడు వెండిదియు తీయవలెను. మూడవమాటు మొదటిమాటువలె తీయవలెను అట్లు చేయుట భావి శుభసూచకము. దంపతులలో నెవరు చుటుకుగలవారో కొంత తెలియును. ఇదియొక భావి శుభపరీక్ష. చూచుటవంటిది లేదా వేడుక యనవచ్చును రెండును కలియవచ్చును.

కుత్తుకంటు.

కుత్తుకంటు కుత్తుకను అంటుకొనియుండు నగ. ఇందు ఎటువు నలుపు (నీలలోహితములు) గల పూసలు ఎఱ్ఱపూసలు

నల్లపూసలును గలిపి గుచ్చినదిగాన నీలలోహితము అని కుత్తుకంటునకు పేరుపెట్టిరి. అందలి దేవతకు నీలలోహిత దేవత అను పేరుపెట్టిరి. అందు గౌరీపూజతో వీనికిని పూజచేసి పప్పు బియ్యము కలిపి వండినయన్నము, (పులగము), నివేదనచేసెదరు. దీనికిని ఒకమంత్రము నీలలోహితశబ్దము గలది గ్రహించిరి.

“నీలలోహితే భవతః

కృత్యా నక్తి ర్వ్యజ్ఞతే,

విధం తే స్యా జ్ఞాతయః

పతి ర్భంధేషు బధ్యతే.”

ఈమంత్రముతో కుత్తుకంటు కట్టి “నీలలోహితధారణ ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు” అందురు. ఇది పతిజీవనాంతమువఱకును విడువరాదు. ఇదియును ఆచారమాత్ర మూలకమే.

హోమమునం దుపయోగింపఁగా మిగిలిన నేయి వధూ శిరస్సుపై విహితమగు మంత్రములతో నుంచవలెను.

ప్రేమదర్శనము.

ఈక్రిందిమంత్ర ముచ్చరించుచు వధువు వరునిఁ జూచును.
 “ఆవశ్యం త్వం మరసా చేకితా ఓపుత్రకామా! నేను నిన్ను నం జాతం తపసో విభూతమ్, మరస్సుతో అనఁగా స్నేహయుక్త ఇహ ప్రజా మిహ రయిగ్ం ముగా చూచుచున్నాను నా రరాణః ప్రజాయస్వప్రజయా హృదయము నీవెఱుఁగుదువు. నీవు పుత్రకామ.” తపస్సున (గర్భాధానాదిసంస్కార

ములచేతను), బుట్టినవాడవు. తప
స్సుచేత అనఁగా, బ్రహ్మచర్యవేదా
ధ్యయనాదులవలన బాగుగా వృద్ధి
పొందినవాడవు. ఈగృహమందు
ప్రజను ధనమును ఇచ్చువాడ
వై సంతతిరూపమున నాయందుఁ
బుట్టుము.

వరుఁడు వధువును చూచుచు ఇట్లనును.

“అపశ్యం త్వా దీధ్యానాగ్ం ఓపుత్ర కామా! ప్రియురాలా!
స్వాహాం తహాగ్ం బుత్త్వి నేను నిన్ను మనస్సుతో అనఁగా
యే నాథమానామ్, ఉపమా స్నేహాయుక్తముగా చూచుచు
ముచ్చా యువతి ర్భభూయాః న్నాను. నీవు నావలన నీశరీరమందు
ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్ర గర్భమును అవేక్షించుచున్నావు.
కామే.” నీవు యశావనవతివి నావలన భో

గమును పొంది సంతతిరూపమున
జన్మింపుము. అనఁగా సంతతిని
గనుము.

హృదయసంసర్గము.

హోమము చేయఁగా మిగిలిననేతితో ఇద్దఱహృదయము
లను వరుఁడు స్పృశించును.

“సమంజంతు విశ్వే దేవా స్స
మాపో హృదయా ని నా, సం
మాతరిశ్వా సంధాతా నముదే
శ్రీ దిదేష్టు నా.”

విశ్వేదేవతలు మనహృదయము
లను స్నేహముతోఁ గలసినవాని
నిగాఁ జేయుదురుగాక. జలదేవత,
వాయుదేవుఁడు, ధాతయు మనహృ
దయములను స్నేహమునఁ గలసిన
వానినిగా గావింతుగాక పరస్పర
సంభాషణశక్తి నిచ్చు సరస్వతి సం
గమకాలమున అనుకూలమయిన
సంభాషణమును మనచేత చేయిం
చుఁగాక.

తర్వాత వరుఁడు ఈక్రింది జపము చేయును.

“ప్రజాపతే శన్వం మే జాషస్వ
త్వప్త ర్దేవేభి స్సహసా మ ఇం
ద్ర, విశ్వేదేవై రాతిభి స్సగ్ం
రరాణః పుగ్ంసాం బహూ
నాం మాతర స్స్మిమ.”

ప్రజాపతీ! నేను రేతస్సేకమునకు
సమర్థుఁడ నగుటకై నీవు నాశరీర
మందుఁ బ్రవేశింపును. రూపనిర్మా
ణమందు సమర్థుఁడవగు ఓత్పష్టా!
నీవును నాశరీరమునఁ విష్ణావదు
లతో ప్రవేశింపుము.

ఓఞంద్రా! నీవు నీమిత్రులగు
సమస్తదేవతలతోను నాశరీరమునఁ
బ్రవేశించి మాకోరికలను ఇచ్చుచు
మేము బహుపుత్రులకుఁ దల్లిదండ్రుల
మగునట్లు చేయుము.

“అనః ప్రజాం జనయతు ప్ర ప్రజాపతి మాకు సంతతిని గలి
జాపతి రాజరసాయ సమనక్త్వ గించుఁగాక. అర్యముఁడు వాఁ
ర్యమా, అదుర్త్తంగలీః పతిశాక కము వచ్చుచుఁకును మమ్ములను
మావిశ శం నో భవ ద్విపదే శం స్నేహాయుక్తులను చేయుఁగాక.

చతుష్పదే.”

ఓవధూ ! నీవు సౌభాగ్యవతివై
పతివైన నాగృహముననివసించుము.
మాద్విపాత్తులకు చతుష్పాత్తులకు
(రెండుపాదములు గలజంతువుల
కును నాల్గుపాదములు గలజంతు
వులకును) సుఖకారకురాల వగుము.

దీనితర్వాత దంపతులరహస్యసమావేశాదులను, తద్రీతు
లను తెలుపుమంత్రములను వరుఁడు జపించును.

కంకణవిమోచనము.

రత్నబంధనములు విప్పట. ఇది నాల్గవనాటి రాత్రి
చేయఁదగినది.

మిథునవిడియములు.

నూతనదంపతులు ప్రాతదంపతులకుఁ దాంబూలముల
నిచ్చెదరు. మిథునము అనఁగా స్త్రీపురుషద్వంద్వము. వారివలనఁ
బ్రజావృద్ధిగలుగుటను సూచించు ‘ద్వంద్వంవై మిథునం’.....
ఇత్యాదిమంత్రములను పఠింతురు.

ఆ ప్ప గి ం త లు.

‘**అష్టవర్షములు** కన్నాదాత వరాదులకు కన్యకను తాపత- వయి, ఇదాసీం అధీనముచేయును. అష్టవర్షములు కప దాస్యామి దత్తా స్నేహేన గల యీకన్యక నాచేత పుత్రుని పాల్యతాప్సే’ వలె పెంచబడినది.

ఈకన్యకను నీ కిచ్చుచున్నాను.
దీనిని స్నేహముతో పాలింపుము.

ఈరీతిగా వరుని తల్లిదండ్రులు మొదలగువారికిని వారి వారివరుసలు చెప్పుచు కన్యాదాత కన్యకను అప్పగించును. కన్యకచెయ్యి పాలలో ముంచి వరాదులచేతిలోఁబెట్టి యిచ్చి “మూపిల్లను స్నేహముతో కాపాడండి” అని యప్పగించునపుడు “చెయ్యిప్పాగించి” మొదలగు పాట పాడినపుడును, ఎంత దైర్యముగల తల్లిదండ్రులకును బాష్పములు రాకమానవు.

అష్టవర్షములు పెంచినవారికే అంతవిచార ముండునపుడు (అష్ట + అష్ట) రెండుఅష్టవర్షములు (పదాట) వత్సరములు పెంచినవారికి రెట్టింపువిచారము గలుగును.

అట్లుండును కూతురును ఆనందముతో ఉండఁగా చూచి నపుడు రాకమాననివి ఆనందబాష్పములు.

ఆనందో బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్